

זה השער לדי' צדיקים יבואו בו

חג השבועות בתורת מונקאטש

דברי תורה, הנהגות וסיפורים לחג השבועות
בתורת רבותינו הקדושים
מסודר לפי ענינים

פנימי - מועד לאנ"ש
בבתי מדרשינו די בכל אתר ואתר

מהדורא ראשונה וחלקית

יוצא לאור על-ידי איחוד חסידי מונקאטש

במקום הקדמה

רבינו בעל בני יששכר זי"ע כותב (בהקדמה לספרו) ששפע הקודש הנשפע ממרומים בעת זמנים קדושים, כגון שבתות וימים טובים, מורגש על-ידי אותיות התורה. על-כן מנהג ישראל שבעתותי קודש מתאספים חסידים לקבל פני רבם, והרב אומר לפניהם דברי-תורה, בכדי שיושפע לכל עדרי צאן מן שפע קודש של הזמן. ומוסיף לומר ש"התלמיד המסתכל בכל פעם בכל דבר מדברי תורה שקיבל מרבו, נתילד לו בכל פעם חכמה יתירה להתבונן דבר מתוך דבר", ו"גם לחדש חידושים אשר לא שמע מרבו" (עיי' אגרא דפרקא אות ק"ג).

על כן בודאי ראוי ויאות לחזור ולהתבונן, בכל פעם, בתורתם של רבותינו הקדושים, מה שהשפיעו לנו בהתקדשות הזמנים. וזה הביא לנו ליטול על שכמינו ללקט - בכל מועד במועדו - דברי תורה, הנהגות וסיפורים בתורת רבותינו הקדושים על קדושת המועדים, לסדרם לפי ענינים, ולהוציאם לאור לתועלת אנ"ש שי'.

פתח עבודתנו יאיר לקראת חג השבועות הבעל"ט. וזאת לדעת, שקונטרס הנוכחי אינו כי אם כטיפה מן הים הגדול והרחב שבספרי רבותינו הקדושים על עניני חג השבועות. אמנם, כיון שהתחלנו בעריכת הדברים אך לפני כמה ימים, ולא היה פנאי להשלים את כל עניני החג, הננו מוציאים לאור קונטרס זה בתורת דוגמא, וכמהדורא ראשונה וחלקית. ובודאי שהלימוד וההתבוננות בדברי רבותינו יוסיפו לקבלת שפע קודש מקדושת הזמן, וסגולת אור יקרות הגנוז באוצרותיהם יחדרו לעומק הנשמות, להלהיב תשוקה בדרכי התורה והחסידות.

ערב חג השבועות תשנ"ט

הוצאת "אמת"

אור תורה מונקאטש

על הטוב יזכר

הנגיד הנכבד והנעלה, רודף צדקה וחסד, רב פעלים, יז"ש

מו"ה ברוך האלענדער ז"י

שבנדבתו יז"ל קונטרס זה במהדורא הנזכחית

לעילוי נשמת אביו

הרבני החסיד המפואר

מו"ה אברהם עביר בן מו"ה ישעיה ז"ל

תלמיד חביב לכ"ק אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע ועכ"י

ממייסדי ביהמ"ד מנחת אלעזר מונקאטש וזיליאמסבורג

נפטר ט' כסלו תשל"ז

זמנה של שבועות

אין זמנה קבוע בחודש
לאחר עבודת ימי הספירה
לאחר קריאת פרשת במדבר
זמן קביעת חג השבועות
ימי שבועות

שמות החג

שמה שבועות
שמה עצרת

ליל שבועות

להיות נייעור וללמוד כליל שבועות
סדר הלימוד כליל שבועות
טבילה במקוה בבוקר

התענוג והשמחה בשבועות

שבועות הוא זמן שמחה
בעצרת בעינין נמי לכם
מאכלי חלב בשבועות
מאכלי חלב בנוסף לבשר

עשבים ואילנות

המנהג להעמיד אילנות
אין עוד להעמיד אילנות

מגילת רות

קריאת מגילת רות בשבועות
דוקא ביום ב'

זמנה של שבועות

אין זמנה קבוע בחודש

תורה למעלה מן הזמן

חג השבועות אינו מבואר בתורה זמנו לימי החדש. ובאמת כשהיו מקדשין החדש על-פי הראיה לא היה זמנם בשוה בימי החדש (שבת פז, ב). וקשה למה ישתנה דינו משאר מועדי ד' מקראי קודש. ונראה לבאר על-פי מה דאמרו בגמרא (שבת י, א) מההוא דחזיא רבא לרב המנונא דהוה קא מאריך בצלותא אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. והנה קשה הדבר להולמו, דהנה דרשו רז"ל (ברכות ו, ב) בפסוק (תהילים יב, ט) כרום זלות לבני אדם, דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזולזלין בהן. והיינו "דברים העומדים ברומו של עולם", כי תפלה צורך גבוה לייחד העולמות (ועיין בדברי תלמידי הבעש"ט שהמתפלל, הגם שמתפלל על עסקי העולם, תהיה מגמתו לצורך גבוה, כי בודאי יש ח"ו איזה חסרון באם הבנים). ואם-כן איך אמר מניחין כו' ועוסקים בחיי שעה, הרי בודאי ההוא תנא קדישא לא התפלל להשים מגמתו דוקא לצורך עסקי העולם.

אך הוא לדעתי, כי הנה תפלה הוא לייחד זו"נ, שהם נקראים זמ"ן (מ"ה ב"ן בגימטריא זמ"ן). מה שאין כן תור"ה, אורייתא מחכמה נפקת, היא למעלה מן הזמן. על כן לתפלה יש לה זמ"ן קבוע, מה שאין כן תור"ה - והגית בו יומם ולילה כתיב (יהושע א, ח), באין זמן קבוע. וזהו שאמר ההוא תנא מניחין חיי עולם, היינו תור"ה, שהוא חיי עולם באין זמן קבוע. ועוסקים בחיי שעה, הוא תפילה שיש לה שעה קבוע. והנה בעבור זה עשה ד' ככה, יום מתן תורתנו בלא זמן קבוע לימי החדש, להורות מעלת תורתנו הנכבדה אשר בחינתה למעלה מן הזמן, בחינת חכמה עליונה דאורייתא מחכמה נפקת. הבן הדברים על מתכונתם וינעמו לנפשך.

אין זמן מיוחד ללימוד תורה

חג השבועות לא נתלה בתורה בזמן לימי החודש כשאר מועדים רק תלוי בספירה, כשבאים למספר החמשים - אז הוא החג. יש לי לומר טעם, דהנה נצטוינו במצות לימוד התורה (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, ולמדתי טעם הציווי מתורתו של הרב בעל גור אריה בנתיבותיו (נתיבות עולם, נתיב התורה פ"א) כתב, להיות התורה היא למעלה מן הזמן על כן אין זמן מיוחד ללימודה כשאר המצוות שיש להם זמן, עיי"ש. ולפי זה יונח לנו גם כן מה שנאמר והגית בו יומ"ם ולילה, הנה הוא שלא כסדר הזמן הנברא מששת ימי בראשית, לילה קודם ליום. אבל הוא להורות ענין התורה הוא דבר שאינו תחת הזמן רק למעלה מן הזמן. ותתבונן בזה מה (עירובין סה, א) דהוא מרבנן יזיף בימא ופרע בלילה. ואם-כן לפי זה יש לומר גם כן הטעם דמשום הכי לא תלה זמן נתינת התורה בימי החודש, כי ימי החודש המה זמניים.

רק תלה קביעתו במספר שופרים ישראל עד יום חמשים, מספר חמשים מורה על למעלה מן הזמן. ותתבונן עוד, שזהו שדרשו חז"ל (קידושין טו, א) על פי קבלתם - ועבדו לעולם (שמות כא, ו) הנאמר אצל עבדים הכוונה עד היובל הוא שנת החמשים, הוא ממקום שאינו נגבל בזמן, על-כן אפקיה בלשון לעולם שהוא מבלי הגבלת הזמן, ועל-כן לא ביארה התורה בפירוש "ועבדו עד היובל", רק אפקיה בלשון "לעולם", להורות הטעם, דהנה (קידושין כב, ב) און ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, לעבדו ית"ש בעסק התורה ביום ובלילה, שהתורה היא למעלה מן הזמן, והלך זה וקנה אדון לעצמו, על כן תרצע. ועבדו לעולם עד בא היובל, נקרא לעולם, שהוא למעלה מן הזמן, הנה ניתקן העבד הישראלי ששב לאחוזתו למעלה מן הזמן, והבן.

ממילא תתבונן סוד היובל למעלה מן הזמן. על כן יום נתינת התורה, שהוא למעלה מן הזמן, לא נקבע לימי החדש זמניים, רק במספר חמשים, סוד היובל, למעלה מן הזמן.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ד אות א

לאחר עבודת ימי הספירה

השגות התורה כפי תשוקתנו והשתדלותנו

בעת צאתנו מארץ מצרים היה הדבר בחפזן שלא על ידי מעשינו, והנה היה לישראל התגלות המאורות העליונים והשגת העליונים אשר זאת היא עיקר התורה. אבל להיות שהיה הדבר שלא על ידי מעשינו, לא נשאר הדבר בקיום. עד שנשתהו מ"ט יום, והלכו בכל יום ממדריגה למדריגה בהשגה והכנה דרכה, עד שנשתלם שיעור קומתן בהשגה על ידי מעשיה ותשוקתם והשתדלותם. ואז היו ראויין מן הדין אל התורה. הנה

ההשגות שהשיגו בצאתם ממצרים הוא נקרא תור"ת חס"ד, ואחר-כך בשעת מתן תורתנו תורה מפי הגבורה שמענו (מכות כג, ב), אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי, כי עזר לאלקים ולך ד' החס"ד (תהילים סב, יב), והבן.

וכן הוא בכל שנה ושנה, ביום טוב הראשון של פסח מאירים לישראל כל הדרגין והאורות העליונים, אבל הוא שלא על ידי מעשינו, ונקרא תורת חסד, וזה לא נשאר לנו בקיום. וצונו השי"ת "וספרתם לכם", לעצמכם, להנאתכם ולטובתכם, וסופרים יום אחר יום, וניתוסף לנו בכל זמן מוחין אחרים, עד השתלמות שיעור קומה על ידי מעשינו, ואז ראויים אנחנו לקבל התורה מפי הגבורה, מצד הדין, על ידי מעשינו. והנה היוצר כל מבראשית, באותו אות שברא חודש ניסן, ברא רגל ימין בנפש (ספר יצירה פ"ה מ"ב), כי הוא מיוחד לפסיחה ודילוג, שהוא דילוג שלא כסדר המדריגה, כי הענין הנעשה בניסן הוא שלא כסדר המדריגה, כי לא נעשה הפעולה על ידי מעשינו רק בחפזון כנודע. ובאותו אות שברא חודש סיון, ברא רגל שמאל בנפש, שהיא מיוחד להלוך כסדר, כי הענין הנעשה בסיון הוא על ידי קבלת המוחין והשתלמות שיעור קומתנו בהליכה יום אחר יום כנודע, ואז הוא הליכה כסדר בב' רגלים.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר א' אות 1
ועוד נהרצה מקומות נמורת רבותינו הקדושים

להמשיך האל"ף לשם מ"ה עד שבועות

אמרו חז"ל (נדה ט, א): דם נעכר ונעשה חלב - דברי רבי מאיר כו', מאי טעמא דרבי מאיר, דכתיב (איוב יד, ד) מי יתן טהור מטמא לא אחד. וברש"י: טהור מטמא - חלב מדם, לא אחד - בתמיה, כלומר יחידו של עולם. והנה נודע כוונת הספירה שהוא בחינת ד"ם, וצריך להמשיך האלף לשם מ"ה, שיהיה בחינת אד"ם, ואזי נגיע לחג השבועות קבלת התורה, ד' אחד בחינת אלופו ויחודו של עולם ית"ש. וזהו רמוז בזה בדברי חז"ל על-הכתוב "מי יתן טהור מטמא לא אחד", "לא אחד" עולה ד"ם, ועל זה פירוש רש"י חלב מד"ם, שאז יגיע לתיקון חג השבועות, ועד אז עדיין בחינת ל"א אח"ד, שאינו באחות גמור התיקון כראוי, יען שצריכים להמשיך עוד לבחינת דם, וממשיכים האל"ף עד חג השבועות, ברזא דאחד, ואז דם נעכר ונעשה חלב [מאכלי חלב שאוכלים בשבועות].

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הכורים אות 1
ועיין עוד שם אות 1

כחג השבועות אל לו לאדם להתגאות בעבודתו בימי הספירה

במתניתן (סוף חלה, וכן הוא בביכורים פ"א מ"ג): אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת, ולא קבלו מהם, מפני הכתוב שבתורה (שמות כג, טז) וחג הקציר בכורי

מעשיך אשר תזרע בשדה. יש לפרש על דרך הרמז והמוסר, כי יש בין החושבים עצמם למקובלים וחסידיים גדולים, והמה מתפארים ומתגרים בעצמם בכוונתם בעת ספירת העומר, ויחשבו בנפשם בטעות כי כבר תיקנו זיוגי המדות והז' מלכין על-ידי כוונתם בספירת העומר בכל לילה. אכן ז' המדות שצריכים לתקן - בנפשו (כמו שכתבו בספרים הק' מתלמידי רבינו הבעש"ט הק' זי"ע ותלמידיהם אחריהם בכל דור ודור). דרך משל חסד, בבחינת איזה חסיד זהו המתחסד עם קונו, ולגמול חסד וכיוצא. ומדת גבורה, להתגבר על יצרו ולרחק ולרדוף את הרשעים מפירי דתינו ח"ו וכהנה. ואם אינו רוצה לתקן מדותיו, מה יועילו כל כוונותיו.

וזהו שאמרו והטמינו חכז"ל ברמז בקדושת לשונם: "אנשי הר צבועים", אלו אנשים שהולכים בעצת היצר-הרע אשר בקרבם, ויצר הרע נקרא הר כמו שאמרו חז"ל (סוכה נב, א), וגם צבועים, היינו אותן שהן צבועים, כמו שאמרו חז"ל (סוטה כב, ב) אל תתירא כו' אלא מן הצבועים, מן המראים את עצמם כפרושים ופושטין טלפים להיחשב קדושים. "הביאו בכוריהם", היינו בכורי כל ובנסתרות לד' אלקינו, ומה שחדשו בתורה ובדרכי עבודה, "קודם לעצרת", שחשבו לתקן כבר בכוונת הספירה לבד, וכאילו כבר השלימו נפשם, "ולא קבלו מהם, מפני הכתוב שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך", כי רק בחג השבועות צריכים להיות בריה חדשה בקבלת התורה, וכאילו אז נניתו מסיני, ויהיו בעיניו כחדשים לקבל התורה כמו קטן שנולד. וזהו "בכורי מעשיך", להתחיל מחדש התורה ומצוות ומעשים-טובים, ולא לחשוב על ימי ספירת העומר מקודם, ולא יתגאה בלבבו לאמר שתיקן כבר בימי הספירה, רק יהיה בעיניו כאלו לא עשה עוד כלל, רק הוא בכורי מעשיך בחג השבועות.

שער יששכר מאמרי חדש ניסן מאמר עמר המנופה אות עו

לאחר קריאת פרשת במדבר

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן ס"ח סעיף 7) כתב המחבר:

לעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עשרת.

לחנך גם הדורות לתורה

הענין מה שלעולם קורין במדבר סיני קודם חג השבועות, דהנה פרשה זו מתחלת שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם. ותרגם אונקלוס: לזרעיתיהון לבית אבתהון. והיינו שלא יעלה על לב בני ישראל כי די לפניהם אם בעצמם יתקנו מעשיהם לילך בדרך הישר, אלא שצריכים לזהר "לזרעיתיהון לבית אבתהון", שגם בניהם ובנותיהם ילכו בדרך התורה והמצוות.

ולכך קורין פרשה זו קודם מתן תורה בחג השבועות, שאז הוא זמן קבלת עול מלכות שמים, שכל אחד מקבל עליו בבחינת נעשה ונשמע, ופן יאמר הבעל-הבית די לפני אם אני מקבל עלי לעצמי להתנהג בדרך התוהו, ולא בעד בניי, לזה קורין פרשה זו, להורות דלא סגי בזה, אלא שצריך להדריך גם בניו ובנותיו.

תפארת בניס לקוטי אמריס נדרוש למינוך בית-המדרש הגדול ד"ה וזהו

אין לעמוד בחג השבועות כלמדתן וגאון

לעולם קורין פרשת במדבר קודם חג השבועות. ויש לומר רמוז על-דרך מוסר, כי אמרו חז"ל (מגילה לא, ב) תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתורה קודם ראש השנה. מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמשה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא - אין, עצרת נמי ראש השנה היא.

והענין, שכמו שקודם ראש השנה בסוף אלול יומי הסליחות המה ימי התשובה, וישראל ממעטים עצמם בבחינת "כדלים וכרשים דפקנו דלתך", וכמו שאומרים אז בתפלתנו "והעתר לנגשים ונחשבים כזחיל", שנעשים עצמם בחינת נקודה קטנה, בשברון לבם וחרטה על עונתם, ובבחינת בכסה ליום חגנו. ועל-ידי-זה מקבלים ההשפעה לטובה ביום הכסא. וכן קודם עצרת, דאיכרי נמי ראש השנה. וכשרוצים לקבל התורה שניתנה בסיני, גימטריא ענו"ה עם הכולל כנודע בספרים, והוא הנמוך שבהרים, וכן התורה נמשלה למים שהולכים רק למקום נמוך, על-כן צריכים למעט את עצמם בבחינת ענוה מקודם, ועל-ידי-זה יפתח לבנו בחג השבועות, שנזכר כל אחד לקבל חלקנו בתורה הק', כי אנכ"י ר"ת אנא נפשי כתבית יהבית (שבת קה, א).

והוא שהשי"ת מרכיץ עצמו כביכול, ונותן כוח אלינו להבין תורתו. אכן במתגאה, אמרו חז"ל (סוטה ה, א) אין אני והוא יכולים לדור יחדיו, ואיך נוכל להשיג תורתו, ואיך יכתוב נפשו עלינו. על-כרחך אין באפשרות זולת כשנשפיל את עצמנו בבחינת סיני, ענו"ה, נוכל לקבל התורה. על-כן רמוז "לעולם קורין פרשת במדבר סיני", היינו במדבר הפקר ומדרס לכל, וכמו שאמרו חז"ל (נדרים נה, א) על הכתוב (במדבר כא, יח) ממדבר מתנה, מי שמשים עצמו כמדבר ניתנה לו התורה במתנה. "קודם חג השבועות", שעל-ידי-זה נוכל לקבל חלקינו בתורתנו הק' בחג השבועות.

ובזה יובן שיחת צחות של צדיק וקדוש אחד ז"ל, שמיעט ולא הגיד בפרשת במדבר חידושי תורה בשלחנו כדרכו בכל שבת. והגיד טעמו בדרך משל, כי הבעל-שדה ועובד אדמתו, בכלות התבואה הישינה, לפני התבואה החדשה, אין לו מה למכור ולאכול, כן הוא קודם מתן תורה, עד כאן תוכן דבריו. ולהבין אמרי קודש, היינו שלא יעמוד את עצמו לקבלת התורה בחג השבועות כאלו הוא למדן ומילא כרסו בש"ס

ופוסקים ובכל פינות התורה, כי אז הוא בבחינת מתגאה ואינו כלי מוכן לקבל, רק בבחינת ענוה יכין את עצמו לקבלת התורה כאילו אין לו כלום, ועני וריק - אין עני אלא בדעת, ומה שלמד עד עתה הוא נשאר ריקן כמו בעל שדה לפני התבואה חדשה שאין לו מאומה. ועל-ידי -זה יריקו השפעת התורה, בעת מתן תורה, בהרחבה במדה גדושה וטובה בחג השבועות.

שער יששכר מאמר חדש סיון אות 7

רק משום יחוסן זכו לתורה

יש לבאר למה קורין פרשת במדבר קודם שבועות, על-פי דברי המדרש (ילקוט שמעוני במדבר תרפ"ד): בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב אלו יותר מן האומות, אמר להם הקב"ה הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר (תהילים צו, ז) הבו לד' משפחות עמים, כשם שבני מביאין שנאמר (במדבר א, יח) ויתילדו על משפחותם גו', לכך מנאם בראש הספר הזה אחר המצוות כו', שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם. וזהו יש לומר שקורין לעולם פרשת במדבר קודם שבועות, משום שעל ידי יחוסן באו לקבלת התורה ונבחרו מכל אומות העולם.

שער יששכר מאמר חדש סיון אות 8

זמן קביעת חג השבועות

בכל שנה - ביום אחד מימי השבוע

נראה לי לפרש טעם אחד מרובא רבבות טעמים עד אין סוף, למה חג הפסח וחג הסוכות המה ז' ימים, וחג השבועות זמן מתן תורתנו אינו רק יום אחד. והוא לדעתי להורות מעלת התורה שהיא למעלה מן הזמן, דהנה ימי הפסח וחג הסוכות חוגגים בכל שנה ז' ימים שבוע שלימה זמן הנברא בז' ימי בראשית, ובכל שנה חוגגים בקביעות יום אחד בשבוע ויום ב' ואינך. אם כן כל השנים שוים בזה בקביעות. מה שאין כן חג השבועות יום מתן תורתנו, אין לו זמן מוגבל, כיון שהוא רק יום אחד, הנה בשנה אחת יחול ביום א', ולשנה אחרת ביום ב', וכיוצא בלי זמן קבוע לחגיגתו, להורות אשר מעלת יום נתינת התורה אינו תחת הזמן.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר 7 אות 3

ימי שבועות

לחגוג על מה שקבלנו ולא הצבא מרום

חג השבועות על פי קביעות שלנו הוא נקבע בכל פעם ביום הששי לחודש, ויום מתן תורתנו היה ב' לחדש (שבת פו, ב), ועל-פי מה דקיימא לן (שם) פסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה', ואיקלע לפי זה ראש חודש אייר בשבת, וראש חודש סיון ביום א', ולכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל (שם פז, א), אם-כן היה יום ד' לחדש. ונראה לי הטעם, דהנה זאת התורה קיימא לן (מגילה טז, ב) צריכה שרטוט, ודרשו חז"ל (ראש השנה כא, ב) בפסוק (קהלת יב, י) ביקש שלמה למצוא דברי חפץ, יצאה בת קול וכתוב יושר דברי אמת. ולדעתי הוא הסוד דברי חפץ, הוא סוד השרטוט שהוא סוד התורה הנעלמה, קודם התגלותה בבחינת אותיות הדיבור, והוא סוד התורה בהיותה בבחינת מחשבה סוד חכמה, הוא סוד בראשית תרגומו בחוכמתא. וזהו שאמר הכתוב (משלי לא, כו) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, כי סוד החכמה אי אפשר להשיג אם לא על ידי שנתלכשה בבחינת אותיות הדיבור, אנחנו מציצים מן החרכים על ידי האותיות סוד התורה העלמה, היא החסד הגמור אשר התחסד השי"ת עם ישראל עם קרובו אשר הליביש להם החכמה באותיות ולשון. וזה סוד "פיה פתחה בחכמה", אורייתא מחכמה נפקת (זהר ח"ב סב, א), "ותורת חסד על לשונה", החסד שבתורה הוא שנתגלית לנו באותיות הלשון. ועל כן דרשו חז"ל (משלי ד, כב) כי חיים הם למוצאייהם - למוצאייהם בפה (עירובין נד, א), בדיבור דייקא, כי על ידי דיבור הפה יתגלה הנעלם שבתורה סוד החכמה והמחשבה, וקראו חיים כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה, סוד המוחין נקרא חיים (כנודע מכוונת התפילין (פרי עץ חיים שער ו פ"א) אהי"ה הוי"ה אהי"ה בגימטריא חיים). וזה שכתוב "כי חיים", היינו סוד החכמה והמחשבה שבתורה הנקרא חיים, "הם למוצאייהם" בפה, בדיבור דייקא, ובזולת הדיבור לא תושג התורה במחשבה, וגם מה שמשיג משתכח ממנו כדמיון המת משתכח מן הלב.

והנה ביקש שלמה למצוא דברי חפץ, סוד השרטוט סוד החקיקה, התורה הנעלמה במחשבה מלבי התלבשותה בדיבור, עצתה בת קול וכתוב יושר דברי אמת, כי אי אפשר להשיג הנעלם רק על ידי כתיבה ואותיות הדיבור.

והנה השי"ת צוה למשה נאמן ביתו קודם מתן תורה (שמות יט, יא) וקדשתם היום ומחר, לעשות הכנה לתורה שהיא מסוד הקודש, חכמה שנקרא קודש כמה דאת אמר (תהילים כ, ג) ישלך עזרך מקודש. ומשה הוסיף יום אחד מדעתו, וסוד הדעת שלו. ואחר כך "וידבר אלקים את כל הדברים האלה", גילה לנו התורה כביכול על ידי אותיות הדיבור, כי אי אפשר להשיג התורה הנעלמה מבלי התלבשות. והנה עיקר תשוקה הנכבדת לנו ולנפשותינו היא התורה הנעלמה אשר אליה נכספו צבא מרום (שבת פח, א), כי בודאי לא על גשמיית הענינים נכספו אשר אין נוהג ביניהם, ומשה השיב להם בגזירתו ית"ש, משא ומתן יש ביניכם כו', קנאה כו', פריה ורביה כו', רצ"ל אי אפשר להשיג התורה הנעלמה אם לא על ידי כו' וכנ"ל. והנה חסדו יתברך גבר עלינו ליתן לנו

השגת התורה הנעלמה על ידי אותיות הדיבור.

והנה הם שני בחינות ימים בחג הקדוש הלזה, היינו יום הראשון הוא עדיין מסוד המוחין, חב"ד, התורה הנעלמה. ויום השני, מהתגלות הענינים לנו והלבשתן בדיבור. והנה השי"ת כאשר נתן לנו את התורה "וידבר אלקים" היה ביום שאחר הכנת המוחין, כי זה חסדו ית"ש עלינו, ותורת חסד על לשונה דייקא.

מה שאין כן אנחנו לזכר חסדי השי"ת עלינו לשבחו על חסדיו וטובותיו אשר הטעימנו דבר שלא ניתן לצבא מרום. והנה ביותר אנחנו צריכים להודות לו על התורה הנעלמה אשר אליה נכספו המלאכים ולא זכו אליה. הנה לבעבור זה אנחנו עושים וחוגגים את החג ביום ו', יום אחד קודם למתן תורה בהתלבשות הדיבור, והיום המוקדם הוא יום אשר האירה התורה הנעלמה, שהרי השי"ת לא אמר רק "וקדשתם", הכנה אל הקודש חכמה, "היום ומחר", אם כן היום השלישי כבר האירה התורה הנעלמה, אורייתא מחכמה נפקת יסוד הקודש, והוספת משה יום אחד הוא שתתגלה התורה בדיבור, ועל ידי האותיות והדיבור יושג לנו אור התורה הנעלמה אשר האירה בעולמות ביום ו' לחודש.

על כן אנחנו חוגגים בשמחת התורה ביום ו' לחודש, כי השי"ת צוה לנו לשמוח בשמחת התורה הנעלמה שהיא העיקרית אשר לא נתגלית לצבא מרום, וניגלית לנו על ידי הלבשה בדיבורי אותיות.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ד אות ג

רק על הרשימה וההכנה חוגגים

נודע קושיית הרמ"ע (מובא במגן אברהם באורח חיים סימן תצד) איך אנו אטומרים בשבועות, יום ו' בסיון, זמן מתן תורתנו, עיי"ש. ויש לפרש לענ"ד, דהנה כזה כבר נמצא בכתבי האריז"ל (בפרי עץ חיים שער חג המצות פ"ז) לענין שביעי של פסח, שכתב כוונת עיקר היום-טוב אז כיון שכל המוחין נכללים במוח הראשון, שהוא חכמה בסוד (תהילים קד, כד) כולם בחכמה עשית. ובסוף השבוע, שנשלם מוח ראשון הנקרא חכמה, הוא יום טוב. ולפי זה קשה מדוע שביעי של פסח, שהוא יום ו' לעומר - יום-טוב גמור מן התורה, ויום ז' שלאחריו אינו יום-טוב (לבני ארץ ישראל). הלוא לפי הסברה היה מהראוי שהיום הז' לספירה יהיה יום טוב, כי אז נשלם המוח הראשון לגמרי. ותירוץ, דביום ו' לספירה, כיון שאז נכנס סוד רשימו של מוח אבא דגדלות ב' אז הוא יום טוב גמור שהוא עיקר, אבל ביום ז' לעומר אף על פי שאז נכנס עצמות המוח, אינו יום טוב, כי אין זה חידוש אחרי שכבר נכנס הרשימו, עיי"ש.

ועל דרך זה יש לומר גם כן בחג השבועות, כי צריכים להבין גם כן הפסוק שאמר השי"ת למשה (שמות יט, יא) "והיו נכונים ליום השלישי", יום ו' בסיון, "כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם על הר סיני", דלכאורה לא היה זה עיקר התכלית, כי

העיקר היה קבלת התורה, והוא ליה למימר "כי ביום השלישי יתן ד' לכם את התורה".
אכן לפי האמור יתכן, כי באמת נתינת התורה לא היה ביום השלישי רק ביום הרביעי,
שהוא בז' בסיון, רק שביום השלישי, שהוא יום נ' לספירה, שנגמר כל העבודה של
הספירה הקדושה, ונעשה הרשימה שהוא ההכנה הגמורה לקבלת התורה בפועל ממש.
ולזה אמר רק "ירד ד'", היינו שהשי"ת כביכול יוריד השפעות אור זיו שכינתו על הר
סיני ביום הזה לעשות הרשימה. ואחר-כך ביום ב' יהיה נתינת התורה בפועל.

ומתורץ קושית הרמ"ע במגן אברהם, כי עיקר היום-טוב מדאורייתא הוא רק
בזמן שנעשה הרשימה וההכנה העיקרית, ואחר כך ביום ב', שנעשה בפועל ממש, אינו
יום טוב מדאורייתא.

מפארת בניס לחג השנעות ד"ה וילמר
ועין שער יששכר מאמרי חדש אייר מאמר פסקא זעירא לוח יב

"אש שחורה" ו"אש לבנה" - שני ימי שבועות

אמרו חז"ל (הובא ברש"י דברים לג, ב) שהתורה היתה כתובה מאז לפניו באש
שחורה על גב אש לבנה. ואפשר לפרש ש"אש שחורה" היא האש השורפת את כח היצר
הרע והטומאה. וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נב, ב) אם פגע בכ מנוול זה משכהו לבית
המדרש, אם ברזל הוא מתפוצץ, דכתיב (ירמיהו כג, כט) הלא כה דברי כאש נאום ד' גו'.
ו"אש לבנה" היא אש מאוד נעלה ורוחני, כאש השמים, שהוא ענין השגת בתורה
וחכמת ד'.

והנה, אף הלומד תורה רק בבחינת "אש שחורה", לשרוף הרע, מ"מ בהיותה
כתובה "על גבי אש לבנה", הוא משיג גם אש רוחני ונעלה של התורה הקדושה. ואפשר
שזה הוא ענין מה שאמרו חז"ל (פסחים נ, ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ
שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. "שלא לשמה" הוא לבטל ולשבור היצר
הרע, בבחינת אש שחורה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו שזוכה לתורה גם באש
לבנה, וכמאמר חז"ל (אבות פ"ו מ"א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו'
ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק כו'.

ואפשר שזה ענין (שבת פז, א) "יום אחד הוסיף משה מדעתו". שביום זה קיבלו
התורה בבחינת "אש שחורה" - להיות לו לאדם עזר כנגד היצה"ר, ע"ד שאמרו (קידושין
ל, ב) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים
בידו, "והסכים הקב"ה עמו". ושוב למחרתו זכו לקבל התורה בבחינת "על גבי אש
לבנה", להשיג גם עומק חכמת תורתנו הקדושה בנגלה ובנסתר.

והנה אנו אומרים "זמן מתן תורתנו" בוא"ו סיון (עין קושיית המג"א שו"ע או"ח ריש
סימן תצד), כי לגבי דידן, בזמן שיצר הרע בעולם, עיקר קבלת התורה היא זו שניתנה ביום
וא"ו סיון, היינו בבחינת "אש שחורה". ורק באותו זמן שהיו ישראל במדרגה של

"חירות מיצר הרע", כדרשת חז"ל (שמור"ר פל"ב א), אז נחשבה עיקר קבלת התורה של יום שלאחריו.

קונטרסי עולת שנת משנ"ו - נעילת חג השבועות

מיום א' דשבועות מוכח דגדול אינו מצווה ועושה

ביום ו' בסיון, עליו רצון היוצר בראשית ית"ש, ויום אחד הוסיף משה מדעתו, אבל הרצון ית"ש היה ליום ו', והיו מוכנים אז ומוכשרים לקבל התורה, והשיגו ביום ההוא פנימיות התורה וענינה, כמו שכתב הבני יששכר, רק ביום השני היה הציווי בפועל. עם כל זה אנו עושים החג רק ביום ו', שאז לא היו עדיין בבחינת מצווה ועושה, שנצטוו לעשות רק ביום המחרת, ביום ז' בסיון. ומזה ראינו דגדול שאינו מצווה ועושה ממצווה ועושה, דהרי חוגגים יום ו' ולא יום ז'.

ולכן אמר רב יוסף (קידושין לא, א) מריש הוה אמינא, מאן דהוה אמר לי הלכה כרבי יהודה, דאמר: סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקידנא והא עבידנא, השתא דשמעיתא להא דאמר רבי חנינא: גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, אדרבה, מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה, עבידנא יומא טבא לרבנן. ועל-זה רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא, אמר, אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא (פסחים סח, ב), דהרי הוא סומא ופטור מן המצוה. אבל יש לו ראייה מוכחת מיום הזה דאורייתא, דנראה מעלה יותר לבחינת אינו מצווה ועושה, על כן משיבת נפשו בזה גם כן, כיון דבתורת סומא אינו מצווה ועושה.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר זמן ממן מורמינו אות 6

יום-טוב שני דשבועות אינה מטעם ספק

כתוב בתשובת חתם סופר (חלק אורח חיים סימן קמה) דיום טוב שני של שבועות מעולם לעשאוהו מספק, דשבועות לעולם הוא נ' ימים מיום-טוב ב' של פסח, ועד סיון כבר נתפרסם ממילא בכל התפוצות מתי היה ראש חודש ניסן (עיין רמב"ם פ"ג מקידוש החודש ה"ב), ואם-כן גם אבותינו לא היו עושין מספק, ועל-כרחך צ"ל דנקבע אטו פסח וסוכות, והוא גזירת חכמים על הודאי, דחמיר, דאינו מחמת ספק, והוא כמו ב' ימים ראש השנה, על-כן יש להחמיר ביום טוב שני של שבועות יותר, כיון שנתקן על הודאי, עיי"ש. אמנם תיקשי לפי זה, דאם כן ליתסר בשבועות ביצה שנולדה ביום א' בשני הימים יחד לפי דברי החתם סופר, דהא לא שייך בזה לומר דממה-נפשך מותר ביום שני, כיון דלא נתקן כלל על הספק, ויהיה אסור כמו בשני הימים דראש השנה. אלא ודאי כיון דלא תקיננהו רק אטו שאר יום טוב, לא יהיה חמיר מהם לענין שום מלאכה. ויש לעורר עוד בזה ממה שאמרינן בש"ס (פסחים נב, א) רב נתן בר אסיא אזל מבי

רב לפומבדיתא ביום טוב שני של עצרת, שמתיה רב יוסף כו', עיי"ש. ולכאורה קשה: (א) וכי רב נתן בר אסיא עבר במזיד ח"ו על דבריהם לחלל יום-טוב. (ב) וגם למה נקט שהיה יום טוב שני של עצרת, ודוחק לומר משם דמעשה הכי הווי, מכל-מקום מה אשמעינן בזה, ומה נפקה-מינה הוא אם היה יום-טוב ב' דפסח או שבועות וסוכות. וי לומר, דרב נתן בר אסיא היה סבר באמת כקושיית החתם סופר, דהא ידעינן כבר אימתי היה פסח וחמשים יום אחר כך הוא שבועות, ולא שייך כלל מעולם ספיקא דיומא בשבועות, ולא שייך יום טוב שני, על כן הוקל. אבל רב יוסף שמתיה, דהא באמת להלכה פסקינן דהוא נתקן בעל-כרחך גזירה אטו שארי יום-טוב, ונתקן על הודאי, עיי"ש.

שער יששכר מאמרי חודש סיון מאמר זמן ממן תורתנו אות 3

שמות החג

שמה "שבועות"

על-שם כל השבועות עד החג

חג הזה נקרא בתורה בלשון רבים - חג השבועות, על שם שמונין הרבה שבועות עד בוא החג.

בני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר ט אות א

שמה "עצרת"

רמז לשם עצרת בתורה

מה שקראו רז"ל לחג השבועות בשם עצרת, אם כי התורה לא קראתו כן, יש לרמז במה שנאמר בשמיני עצרת, שזהו נקרא עצרת (דברים טז, טו) והיית אך שמח, לרבות יום טוב האחרון של חג. ואלו התיבות "והיית אך שמח" בגימטריא ח"ג השבועות". על-כן רמוז לקרות חג השבועות בשם עצרת.

שער יששכר מאמרי חודש סיון מאמר חג הזכורים אות ז

לעצור כל ההשפעות בכלי

טעם למה קראו חז"ל לחג השבועות עצרת, עיין בדברי הרב הקדוש בספר קדושת לוי (לשבועות) על פי דברי הרמב"ן ז"ל, כתב בפסוק (שיר השירים ב. ז) אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, בהתעורר האדם ביראה או באהבה ישתדל לעשות מצוה תיכף, דהיינו ללמוד או ליתן צדקה תיכף וכיוצא, ועושה על ידי זה חפץ וכלי לאהבה שהוא שתצמצם בו ותשאר עצורה בו, כעין הנחת איזה ענין בחפץ וכלי שעל ידי צמצום הכלי תשאר בקיום. והנה במתן תורתנו שהיה לישראל אהבה רבה מאוד, ולא היה להם מצות מחודשים כל כך להתעסק בהם, הנה צוה להם השי"ת מצות הגבלה ופרישה, והיא שעמדה להם לעצור בכליהם היראה והאהבה רבה שקבלו. על כן נקרא החג עצרת, עד כאן דברי הקדוש הנ"ל.

והנה הטעם הזה יספיק להחג שהיה בשעת מתן תורה, אבל לא על הזמן ההוא, כי כבר בעזרי"ת יש בידינו בכל זמן תילי תילים של מצות. ובאמת בתורה לא נרא החג עצרת, רק חז"ל בימיהם, שהיו אחר מתן תורה, קראוהו עצרת, וטעמא בעי. ונראה לי, דהנה ידוע בליל א' דחג הפסח, ליל יציאתנו ממצרים, גד עד היום הזה נעשה הכל בחפזון, הארת האורות והמוחין בגבהי מרומים כרגע בדרך ניסיי, ומה גם גדלות קודם קטנות, והנה גם לנשמתנו יש שפע קדושה כמו רגע, אבל הוא שלא על ידי מעשינו רק ניסיי. ולהיות הארה הזאת שלא על ידי מעשינו, לא נשאר ההארה הזאת עצורה אצלנו. וצונו השי"ת לספור מחדש, יום אחר יום, עד שיעמוד על שכלו. כן הוא ימי הגידול עד חג השבועות נשפעים לנו המוחין דגדלות, ונשארים עצורים אצלנו. על כן קראו חז"ל להחג עצרת. ודוקא חז"ל קראוהו כן בתורה שבעל-פה, כי מעלת החג הוא על ידי מעשינו, כנסת ישראל, ועל ידי מאמר פי"ן מצות הספירה.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ג אות א

השלמה וסיום לחג הפסח

אמרו חז"ל (ראש השנה ו. ב): רב אשי אמר, מאי "ואכלנו ולדה שלמים - בחג" דקתני - חג השבועות. ואידך, כל היכא דתני פסח - תני עצרת. פירש"י: כל היכא דבעי למיתני בתריה דפסח - שבועות, תני עצרת ולא חג. וצריך ביאור, למה דוקא היכא דתני פסח ובתריה שבועות, אז קורא לשבועות - עצרת. ויובן, דכמו ששמיני עצרת הוא הסיום של הימים טובים דתשרי, כן הוא שבועות הסיום של ימי הפסח, על-ידי ספירת העומר. וכנודע מהמדרש, ומבוא גם בבעלי תוספות על התורה (פרשת פנחס) שהיה צריך להיות שמיני עצרת מ"ט יום אחרי סוכות, כמו ששבועות הוא מ"ט יום אחרי הפסח, עיי"ש. ולפי-זה שפיר, היכא דתני פסח, וכיון שצריכים השלמה לפסח, כיון שחזרו אז האורות ביום א' דפסח, והעיקר נשלם בחג השבועות. על כן היכא דתני פסח, ובתריה שבועות, קרי לשבועות עצרת, שהוא בחינת שמיני עצרת, עיי"ש.

ענין יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הסוכות אות ז

אין עצרת אלא מלכות

כבר נשאל הגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע (במאמרי שבועות) מפני מה נקרא חג השבועות בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת. ונראה שיש לומר בזה, דהנה אמרו חז"ל (סוכה נה, ב) הני שבעים פרים [הנקרבים בחג הסוכות] כנגד מי, כנגד שבעים אומות, פר יחידי למה - כנגד אומה יחידה, משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך. ועיין בזוהר (ח"ג רנו, ב ברעיא מהימנא) עה"כ (כמדבר כט, לה) וביום השמיני עצרת תהיה לכם פר אחד איל אחד. משל למלך שהזמין אורחים, ולאחר ששלח אותם אמר לבני ביתו, אני ואתם נעשה סעודה קטנה. ומהו לשון "עצרת", כמו שנאמר (שמואל א ט. יז) זה יעצר בעמי, ואין עצר אלא מלכות, כי מצד השכינה עליונה שהיא בינה, עשה סעודה גדולה, ומצד המלכות עשה סעודה קטנה, ונוהגים ישראל לעשות עמה שמחה, ונקראת שמחת תורה, ומעטרים הס"ת בכתר שלהם, ע"ש.

ונראה שהמנהג לשמוח בסעודה זו עם התורה, הוא להראות שכל מה שזוכים ישראל להשאר בשמחת תורה לסעודה קטנה עם המלך לבד, הוא בזכות שהם נשאר יחידים עם המלך בעת קבלת התורה באומרים נעשה ונשמע, ולא כשאר האומות שאמרו אין אנו יכולים לקבל התורה, ובזה נבדלו משאר האומות שאינם מוזמנים לסעודה קטנה של המלך. ובזה יש לבאר שלכן נקרא שבועות בשם עצרת, כי שבועות - זמן מתן תורתנו, הוא השורש וסיבה למלכות הנגלה בשמיני עצרת בעת שעושה המלך סעודה עם ישראל לבד, ועל כן נקרא כבר חג השבועות בשם עצרת. וזהו שלאחר תיקון מלכות שבמלכות בספה"ע זוכים ישראל לעצרת, שאין עצרת אלא מלכות.

קונטרסי עולת שנת תשנ"ה - ליל ב' דשבועות

צריכים לאסוף כל מה ששייך לנו

כבר נשאל הגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע (במאמרי שבועות) מפני מה נקרא חג השבועות בלשון חז"ל בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת. אמנם עיין רמב"ן עה"ת (ויקרא כג, לו) שכתב ש"צוה הקב"ה בחג המצות ז' ימים בקדושה כו', וקידש יום שמיני [שבועות] כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג כו', ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות - עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן".

והנה בשמיני עצרת נאמר (דברים טז, ח) "עצרת תהיה לכם". ויונתן בן עוזיאל תירגום "עצרת" - "כנישין", היינו אסיפה. ויש לדרוש בזה, שביומא דעצרתא, בזמן מתן תורה, צריכים לאסוף את כל הענינים שהם "לכם", ר"ל שהם שייכים לאדם. והנה כשיעשה אדם חשבון הנפש, הרי יראה שבאמת לא שייך לו כלום בעוה"ז, רק חלקו

בתורה במצוות ובמעשים טובים, שכן אמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"י) שבשעת פטירתו של אדם, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו, כב) בהתהלך תנחה אתך גוי. והיינו כי אין מלוין לו לאדם כי אם דברים שקנה לעצמו ולנפשו, וכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות אינם שייכים באמת לו, רק תורה שלמד ומעשים טובים שעשה בחייו, הם נעשים נחלתו וקנינו. וכן אמר הפייטן (יום ב' דשבועות) "קרוץ מחומר מה מועילו, חומד ומתאוה את שאינו שלו, זה שיש לו אינו שלו, קנין שאינו שלו למה הוא לו, ישמח ויעז במתת גורלו". נמצא שאין נקרא "לכם" לא כסף ולא זהב, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, כי רק הם גורלו השייכים לו. ולכן רק הם ילווהו וישמררהו לאחר מאה ועשרים שנה, והם יקצוהו לחיי עולם הבא.

בשים האדם על לבו כמה כח וזמן הוא מבלה כל השנה בעד דברים שבאמת אינו שלו, ורק שנראין לו בדמיון בעלמא שהם שלו, הרי צריך להתעורר שעאכו"כ יש לו להשקיע אלף פעמים ככה בתורה ומצוות, שהם דברים שבאמת נקנים לו ולנפשו לעולם. וחשבון הנפש הזה בעי לעשות ביותר עכשיו, כשעומדים בחג השבועות בעת מתן תורה והתעוררות נעשה ונשמע, שרגעים אלו יקנה לנפשו בקנין גמור. שהרי כל מה שישאר עמנו לנצחיות, הם רק שיריים ממה שאנו רוכשים בעת קבלת תורה, כשמקבלים "כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע". ואם ח"ו יעברו רגעים אלו בלי כלום, ח"ו ערומים נולדנו וערומים נצא מן העולם, ושום דבר לא ילוה אותנו ר"ל.

קונטרסי עולת שבת - דרשה לפני אקדמות

כל המועדים כלולים בשבועות

כתב הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע "נשאלתי במדינת ליטא מפני מה נקרא חג השבועות בשם "עצרת", והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת". ונראה לומר בזה, דהנה התרגום מפרש "עצרת" - כנישין, לשון אסיפה. והנה כתב בקדושת לוי (שם), שכל הימים טובים צריכים להיות להם רמז בחג השבועות, יען שהוא זמן מתן תורה, ובתורה נכללו כל הימים טובים. וכתב שם שראש השנה מרומז כמה שנאמר במתן תורה (שמות יט, טז) וקול השופר חזק מאד. סוכות מרומז - דהרי ישיבת סוכה היא תחת גדפי שכינתו, וכן במתן תורה כו'. פסח - כוונה אחת עם שבועות. יום הכפורים מרומז בו, שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג) שחתן מוחלין עוונותיו, ובודאי כמו כן הוא גם לכלה. והרי אמרו חז"ל עה"כ (הובא ברש"י שה"ש ג, יא) ביום חתונתו - זו מתן תורה, נמצא שמתן תורה הוא כזמן נישואין, ונמחלין אז עוונותינו.

ויש להוסיף על דבריו הק', שגם חנוכה ופורים מרומזים בשבועות, כי חנוכה הוא זמן "תורה או"ר" (עיין בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ה אות א בענין לידת יששכר),

ובפורים הרי נשלמה קבלת התורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח, א) הדור קבלוה בימי אחשורוש, ועל הכתוב (אסתר ח, טז) ליהודים היתה אורה, דרשו חז"ל (מגילה טז, ב) אורה, זו תורה.

ולפי זה יתפרש מה שנקרא שבועות בשם "עצרת", מלשון אסיפה, כי בו נאספים כל מועדי השנה, והוא יום הכולל בו את כל המועדים וזמנים הנעלים של כל השנה. וכבר המליצו בספה"ק על לשון חז"ל (ברכות יב, א) "הכל הולך אחר החיתום", שבשעת חתימה ונעילה נכלל הזמן כולו. נמצא שרגעים אלו של נעילת חג השבועות, נשגבים מאוד, יען שהם בבחינת שער הכולל של כל מועדי השנה.

קוטרסי עולת שבת משנ"ז - נעילת חג השבועות

להיות נייעור וללמוד בליל שבועות

צוהר (ח"ג לו, ב): תא חזו כל בר נש דלא מני חושבנא דא, אינון שבע שבועות ממימות, למזכי לדכיותא דא, לא אקרי טהור ולא ככללא

ליל שבועות

דטהור הוא ולא הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא. ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אחאבדי מניה, כד מאטי להאי ליליא לצעי ליה למלעי באורייתא ולאחחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בהוא ליליא ואחדכי, ואוליפנא דאורייתא דצעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דצעל-פה בגין דיתדכון (ס"א דיתדנק) כחדא ממצועא דנחלא עמיקא, לבחר בהאי יומא לימי תורה שבכתב ויחבר (ס"א בהו) בה וישתכחון כחדא צווגא... ועל דא חסדי קדמאי לא הוו נימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא ואמרי נימי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין... רבי שמעון הכי אמר בשעתא דמתכנשי חזרייא בהאי ליליא לגביה, ימי לתקנא תכשיטי כלה בגין דתשמח למחר בתכשיטה ותקונהא לגבי מלכא דקא יאות, זכאה חולקהון דחזריא כד יחבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטה ואנהיר עטרהא ושוי תקונהא...

צער הכוונות (חג השבועות): כריך האדם שלא לישון בלילה הזאת כלל ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה... ולכן פשט המנהג הזה ציראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות...

לא איברי לילה אלא לגירסא - ובפרט לילה זו

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא (פסחים סח, ב).

ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל (סוכה כו, ב): אמר רב אסור לאדם לישן ביום יותר משינת הסוס [פירש"י: מפני ביטול תורה], וכמה שינת הסוס - שיתין נשמי כו', אב"י הוה ניים [ביום] כדמעיל מפומבדיתא לבי כובי [דהווי שיתא פרסי], קרי עליה רב יוסף: (משלי ו, ט) עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך. הרי שרב יוסף החמיר עוד יותר מרב. והוא כשיטת הרמב"ם דגם בלילה יש למעט בכל האפשרות משינה, וכמו שכתב (פ"ג מהלכות תלמוד תורה הי"ג) מי שרוצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן.

וזהו שאמר רב יוסף לשיטתו, שצריכים למעט לגמרי בשינה, "אי לאו האי יומא דקגרים" שניתנה התורה, ואמרינן (עירובין סה, ב) לא איברי לילה אלא לגירסא, ומכל-שכן ביום קבלת התורה שאינו זמן שינה, וכמו שכתב המגן אברהם (אורח חיים סימן תצד) שעל-כן נעורים בכל ליל חג שבועות. וזהו "האי יומא" של שבועות, שממעלת היום גם בלילה לא ישנו כלל, "קא גרים" שלילה כיום יאיר בכל ימות השנה. וזולת זה לא יזכו לתורה - ו"כמה יוסף איכא בשוקא", הייתי מתגרה בשינה בעצלתיים כדרך אנשי השוקים הבורים והעמי-הארץ המבלים ימיהם בשינת האולת, וכדברי רב יוסף בסוכה "עד מתי עצל תשכב".

שער יששכר מאמרי חמש סיון מאמר חג הנכורים אות נג

לתקן מה שלא רצו ישראל לקבל תורה שבעל-פה

כתב המגן אברהם (אורח חיים סימן תצד): איתא בזהר שחסידיים הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואפשר לתת טעם על-פי פשוטו לפי שישראל היו ישנים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם כדאיתא במדרש, לכן אנו צריכים לתקן זה.

הגאון בעל ישועות יעקב (סימן תצד סק"ב) ביאר המנהג, על-פי שאמרו במדרש (תנחומא נח) שהתורה-שבכתב קבלו ברצון ועל-זה אמרו נעשה ונשמע, ותורה שבעל-פה לא רצו לקבל עד שהיו אנוסים על-ידי כפיית ההר (עיין שער יששכר מאמרי חג השבועות מאמר מודעא רבה לאורייתא אות יב טו טז). והנה אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פמ"ה) מנין היה משה יודע אימתי יום ואימתי לילה, כשמצא להקב"ה שהיה עוסק בתורה שבעל-פה ידע שהוא לילה. הרי דלילה הוא זמן לימוד תורה שבעל-פה. על-כן, לתקן מה שלא רצו בתחילה לקבל תורה-שבעל-פה, עוסקים בתורה-שבעל-פה בליל שבועות.

ויובן קצת בפנימיות הענין, כי הנה תורה שבעל-פה הוא בבחינת מלכות, פה (תיקוני זהר הקדמה ב), וענין התורה שבעל-פה, בחינת מלכות, היא בבחינת מיין נוקבין,

מקבל, ומיין דוכרין היינו המשפיע. והענין מיין נוקבין, היינו שהכנסת ישראל מעוררת את עצמה לעשות רצונו ולאהבתו ית"ש. והענין מיין דוכרין, היינו שיעורר אותם הקב"ה מלמעלה המשפיע אהבתו ורשפי התעוררות עבודתו לישראל עם קרובו. וזהו שאמרו במדרש (המובא במגן אברהם) שבליל שבועות היו ישנים והוצרך הקב"ה לעוררן ולהקיצן. היינו שבליה, זמן תורה שבעל-פה, בחינת מיין נוקבין שצריכים ישראל לעורר את עצמן להקב"ה, והם לא עוררו מעצמן רק הקב"ה הוצרך לעוררן. נמצא שחסרו אז במדת לילה, מיין נוקבין, שהוא בחינת התעוררות כנסת ישראל מעצמן להשי"ת, על-כן צריכים להיות נעורין בלילה זו, ולעורר מעצמן וללמוד תורה שבעל פה.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הבכורים אות לג

אין לישן בליל חג שבועות כיון שהוא בחינת עתיקא כתר

יסבבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו, ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר (דברים לב, י). האותיות שלמעלה מאותיות אברת"ו [תאקשה] עולה בגימטריא ח"ג השבועות עם ו', היינו אות ו' תפארת, עץ חיים, שהוא סוד השבועות (עיין עוד שער יששכר מאמר חג הבכורים אות ה בהגה אות ב). וזהו שאמר "יסבבנהו יבוננהו" שקאי על מתן תורה במדבר (עיין רש"י שם), "יצרנהו כאישון עינו", שיהא עינא פקיחא דלא ניים תדיר, שהוא בחינת עתיקא, כתר, סוד חג השבועות, על-כן אין לישן בליל חג השבועות. "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף", נש"ר הוא בחינת תפארת (כמבואר במקובלים), והוא בחינת חג השבועות (כמבואר בכתבי האר"ז"ל), וכל העליות אז בתפארת, על-כן מבחינת נש"ר יעיר קנו על גוזליו ירחף, ובא השפע גם למטה לרחף עלינו. "יפרש כנפיו", על-דרך (שמות יט, ה) "ואשא אתכם על כנפי נשרים" הנאמר קודם מתן תורה בחג הזה, "יקחהו ישאהו על אברת"ו", היינו האותיות שלמעלה מאברת"ו, והוא בגימטריא ח"ג השבועות, כנזכר. וזהו שממשיך "ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר", שפתח הקב"ה בשעת מתן תורה כל הרקיעים להראות שהוא יחיד ומיוחד ית"ש (רש"י דברים ה, לה), ולהסיר אלקי הנכר אשר בקרבם בפנימיותם. ורק "ד' בדד - הוא לבדו - ינחנו ואין עמו אל נכר".

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הבכורים אות לג

חיי ומאורעות האדם של כל השנה תלויים בעבודתו בליל שבועות

איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער הכוונות חג השבועות דרוש א): דע, כי כל מי שלא יישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלם לו שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההוא... ולא עוד אלא שהוראות חיי האדם בשנה

ההוא תלויה בענין זה, כי אם לא ישן כלל ודאי שלא ימות בשנה ההוא, ודי בזה. ולכאורה יפלא מה כוונתו "בשנה ההוא", אם רק ד' חדשים עד ראש השנה, דהא בראש השנה נגזר מחדש על כל המאורעות ובריות בו יפקדו. או כוונתו שנה תמימה, י"ב חודש מחג השבועות והלאה [נועין בספר שמן ששון (דרוש חג השבועות אות י) שאכן כותב שהכוונה הוא שנה תמימה, שהרי אנו עוסקים בלילה זה לתקן בחינת זמנים, והוא עד שבועות הבא]. ברם, אם-כן מה זהו שפוסקים בראש השנה ויום כיפור, והרי זה סותר לכאורה למאמרי חז"ל המוסכם לכל, וכן בכתבי האריז"ל, במה שדנין בראש השנה ונחתם בגמר החותם עד שמיני-עצרת.

ויש לומר על-פי דברי האריז"ל בפרי עץ חיים (בכוונות שמיני עצרת) שזיווג דשמיני עצרת נמשך, בחינת מעוברת כביכול, עד שביעי של פסח, ואז יולדת בסוד קריעת ים סוף, עיי"ש. והנה נודע עוד בפרי עץ חיים (כוונות חג השבועות) בסוד הלידה בשביעי של פסח בקטנות, ובשבועות בחינת גדלות. ועיקר הלידה, בבחינת חסד ולובן, נגמר בחג השבועות. נמצא ששורש הזיווג משמיני עצרת שנמשך עד שביעי של פסח, הוא תכלית בהלידה בחג השבועות בריוח ובחסד במילואו. וזהו גמר התיקון של סדר השנה. על כן שפיר יונח שעל-ידי-זה תלויים חיי ומאורעות האדם של כל השנה, כיון שהיא תכלית הזיווג של שמיני עצרת תקופת השנה, וזה נמשך עד שבועות, ומחג שבועות זה נמשך עד שבועות הבא לטובה.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הכוכבים אות כח

להיות נייעור וללמוד בליל שבועות - מתוך שמחה וקבלה

בזהר הק' (ח"ג צו, ב) אמרו ש"מאן דמטי טהור להאי יומא וחשבנא לא אתאבד מניה, כד מטי להאי ליליא ליבעי ביה למלעי באורייתא כו".

הנה יחרד לב האדם מלשונו הקדוש "מאן דמטי טהור להאי יומא כו", או לנו מי יאמר זכיתי לבי טהרת"י מחטאי כראוי בימי הספירה אלו בכל הז' מדות בשלמות עד שיקרא טהור, וגם הצדיק האמיתי עוד יותר נשבר לבו בקרבו ומכיר חסרונו מימים הקודמים, ואיך יקרא על עצמו טהור. ואם-כן איך יוכל ללמוד בלילה זו, ולשמוח בחג הקדוש הזה, ולא שבקית חי לכל בריה ח"ו.

רק יש לומר, כשעל-כל-פנים יודע החשבון מה שתיקן עד עתה ומה שיש עדיין לפניו, ועומד על המצפה ומוכן לתקן בימים הבאים אחר-כך, נקרא גם-כן "טהור", כיון שיודע על-כל-פנים החשבון כי חובת נפשו לתקן וחפץ לתקן. על-כן מסיים בלשונו "וחשבנא לא אתאבד מניה", היינו שלא אבד החשבון בנפשו לידע באיזה מדה צריך לתקן ביותר וכיוצא, הוא גם-כן בכלל טהור.

והוא דוגמת אהבת האב לבן כביכול, דרך משל - בן שצריך לשלם חוב לאביו עד זמן ידוע, ואם לא, אז לא יבוא לסעודה הגדולה שיעשה אביו. וכשרואה אביו שרצון

הבן להשלים אחר-כך באמת בלבבו, רק שקצרה ידו במשאו ומתנו עד כה, הגם שאולי היה מחמת עצלות ופשיעה מה שלא שילם עד הנה, מכל-מקום בראותו שברצונו לתקן אחר-כך, הוא חפץ בהצדקו ומניח לו החוב במלוה לבטחון, ולא ידחה ח"ו מהסעודה הגדולה.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הנכורים אות כד

סדר הלימוד בליל שבועות

בשער הכוונות (לגג השניות): זה סדר של המקרא שמעסקו בו בלילה הזה, מקרא סדר בראשית עד אלה מולדות השמים והארץ... ומשם ולין מקרא ג' פסוקים הראשונים וג' האחרונים מכל פרשה ופרשה משאר הפרשיות...

כאילו למד כל התורה כולה

קבלתי שישתדל מאוד בקיום המצוה הראשונה והאחרונה שבתורה, דהיינו הראשונה היא מצות פריה ורביה בקדושה, והאחרונה היא כתיבת ספר תורה. דמקובל הדבר ביד חכמי ישראל ביש לאדם איזה מניעה בלימוד איזה ספר לגמרי, על-כן מצד ההכרח הוא רק מתחיל ומסיים, ייחשב לפני הבורא כאילו למד הכל. ואם-כן לפי-זה בנידון דידן כיון שמקיים המצות שהן התחלת התורה וסופה ייחשב המעט לפני הבורא כאילו קיים הכל מחמת שאין המניעה ממנו. על-כן המנהג הנהוג בכל תפוצות ישראל בליל מתן תורתנו להתחיל ולסיים מכל ספרי תנ"ך ומשיתא סדרי משנה, בכדי שיחשב לפני הקב"ה כאילו למד כל התורה כולה בכתב ובעל-פה.

דרך פקודי הקדמה ג אות 7

תורה שבעל-פה וסתרי תורה

לפלא בעיני ולא זכיתי להבין, דהא בזוהר הק' פרשת אמור (צו, ב) מפורש להדיא וזה לשונו: ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה בההיא לילא אורייתא דבעל פה, בגין דיתדכין כחדא מבוועא בנחלא עמוקא, ולבתר בהא יומא ייתי תורה שבכתב ויתחבר בהו וישתכחון כחדא בזיווגא חד לעילא, עכל"ה. הרי שצריך בלילה ללמוד תורה שבעל-פה דייקא, ואיך כתב בשם האריז"ל להיפך, לסדר ללמוד רק תורה שבכתב, תחילה וסוף כל פרשה.

ואולי מפני שמסיים שם בשער הכוונות, שאחר-כך בשאר הלילה ילמוד סודות התורה ובספר הזהר, וספר הזוהר היא תורה שבעל-פה. ולא נחה דעתי עד שמצאתי

באור החמה (זוהר שם) שכתב בשם הרמ"ק ז"ל על דברי הזהר הק' אלו דלאו דוקא אורייתא דבעל-פה, רק שצריך גם-כן אורייתא נביאים כתובים, שכן פירוש רשב"י (בפרשת בראשית ובהקדמת ספר הזוהר) שאלו הם תכשיטי כלה - אורייתא נביאים וכתובים. הרי שאכן צריכים ללמוד שניהם.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הזכורים אות כג

טבילה במקוה בבוקר

בכתבי האריז"ל (עיין נסדור האריז"ל קדר חג השבועות) מוצא לטובל בקדומא דפרא של חג השבועות, בעוד ליל, בקדומא דפרא - לפני הארת היום בשבועות. והכוונה כזה מוצא שם, כי המלכות טובלת במקוה, ומקבלת הארת הכת"ר, ואינה עולה עד הכת"ר רק בעת תפלת המוסף.

בדרך מוסר ועבודה

יובן קצת, שצריך האדם בסוף ימי חשכת הגלות, ללמוד וללמד לשמור ולעשות את תורה שבעל-פה, מתוך אמונה טהורה. כי זהו עיקר הנסיון בתורה בדור האחרון. וזהו ש"בעוד ליל בקדרותא דצפרא" - כלומר, בסוף הגלות קודם הגאולה, בחינת החבלי משיח ווהסתר פנים שנסבול בסוף ימי הגלות קודם הגאולה, "המלכות טובלות" - היינו להמשיך ולקבל עליו עול תורה שבעל-פה - בחינת מלכות (תקוני זהר בהקדמה), "מבחינת כתר", כדי להתגלות מלכות שמים בכתרה ותפארתה. שזהו הנסיון הגדול בעת צרות הגלות בסוף הלילה קדרותא דצפרא, וקמים העיקר נגד התורה שבעל-פה ואמונה מעיקרא.

"ואף-על-פי שאינה עולה עד הכתר רק בעת תפלת המוסף" - היינו שהעלייה בגאולה שלימה תהיה רק כשיהיה בחינת יום, מ"מ גם בגלות, היא מקבלת עול אמונה ותורה שבעל-פה. וזהו עיקר הנסיון בתורה בדור האחרון.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ימי הזכורים אות עט

התענוג והשמחה בשבועות

שבועות הוא זמן שמחה

מחילת עוונות משפיע שמחה

כתב הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע (שבועות) על מה שאמרו חז"ל (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג) שחתן מוחלין עוונותיו, שבודאי כמו כן הוא גם לכלה. והרי אמרו חז"ל עה"כ (הובא ברש"י שיר השירים ג, יא) ביום חתונתו - זו מתן תורה, נמצא שמתן תורה הוא כזמן נישואין, ונמחלין אז עוונותינו, עיי"ש.

ולפי זה יש לבאר למה הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא. ומקשין העולם, דלכאורה, אדרבה, זו היא סיבה לחייב ב"לד", ולמה יהיה זו סיבה לחייב את "לכם". אולם לדבריו הק' שיש בשבועות מחילת עוונות כמו לחתן וכלה ביום חופתם, הרי זה מחייב שמחה, כמו שאמרו חז"ל (מנחות כ, א) אדרבה כפרה שמחה, ופי' רש"י "דהכי אורחא לאחר כפרת דם שכיפר על החטא, בא היין המשמח אלקים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו שמח".

קונטרסי עולת שבת תשנ"ז - נעילת חג השבועות

מילוי השמחה והתאוזה

ופדויי ד' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה (ישעיה לה, י). יש להתבונן מהו הנרצה בשמחת עולם על ראשם, וגם מהו הכוונה שישגיגו ששון ושמחה - כאילו רודפים אחריהם וישגום. וגם מהו הכפל ששון ושמחה. וגם, כיון שאמר מקודם שישובו לציון ושמחת עולם על ראשם, מהו הצורך אחר כך להשיג ששון ושמחה.

ונראה לי, שאין בלשון הקודש שום דבר לבטלה, ומה שכתבו המדקדקים שיש שמות נרדפים ומשמעות אחד להם, זה אינו. דבהכרח יהיה איזה חילוק משמעות ביניהם. כגון: עזרה וישועה, אימה ופחד, אויב ושונא, ששון ושמחה. הנה נראה לי, ששון - הוא מה שהאדם מתעלס ושש על דבר המקווה, ביודעו שיבא לו איזה ישועה וטובה, על דרך הנאמר בבקשת המשורר (תהילים נא, יד) השיבה לי ששון ישעך, ודרשו חז"ל (סנהדרין כב, ב) שביקש שישוב אליו רוח הקודש. ואיך נרמז בכאן רוח הקודש. אבל הנרצה הוא, שביקש מהשי"ת שיהיה לו ששון מן הישועה, היינו כשיתוודע לו ברוח

הקדש אשר קרובה ישועתנו לבוא, הנה יהיה לו ששון. ושמחה היא - בהגיע לאדם פעולה הנרצית אשר חשק בה, כענין (דברים כד, ה) "ושמח את אשתו אשר לקח" כבר. ותבין לפי זה הפסוק (ישעיה כה, ט) "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גוי זה ד' קוינו לו", והן בא היום שקוינוהו, על-כן "נגילה ונשמחה בישועתו".

וזהו פירוש הפסוק לפי זה, "ופדוי ד' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם", השמחה עולמית, לא ששון בלבד שהוא רק קיווי, אבל כיון שכבר ישובו לציון תהיה שמחה עולמית. דהנה ששון נפסק בבוא הדבר המקווה, אבל שמחה הוא על דבר שכבר בא, הנה זה אינו פוסק. ואמר "על ראשם", שתהיה ניכרת השמחה על תנועת איבריהם. "ששון ושמחה ישיגו", ואז תהיה להם השגה להבין החילוק שבין ששון לשמחה. "ונסו יגון ואנחה", שהו ההיפוך, כי יגון נאמר על הדאגה מדבר המפחיד שלא יבוא, ואנחה ח"ו בבוא הדבר לפועל. הנה כשישגו ששון ושמחה, ינסו יגון ואנחה. ועתה תשכיל, למה בחג המצות לא נאמר שמחה בתורה, רק בחג השבועות ובחג הסוכות. דכבר ידוע לך (פרי עץ חיים שער כב פ"א) דענין הנרצה בחג המצות לא נגמר עד יום חג השבועות בזמן מתן תורתנו, על כן באה מצות הספירה לספור יום אחר יום, ומתגדלין המוחין חדשים בכל יום, עד שנשלם שיעור קומה ביום מתן תורתנו. הנה חג המצות הוא רק בחינת ששון - קיווי אל הנרצה, ובבוא חג השבועות, תאוה נהיה, אזי (דברים טז, יא) ושמחת לפני ד' אלקיך.

בני יששכר מאמר חדש תשרי מאמר י אות כב

שמחתו של הקב"ה

חובה עלינו לבאר למה דוקא בחג הסוכות אנו אומרים "זמן שמחתנו", ולא בחג השבועות שגם בו נאמר (דברים טז, יא) ושמחת. ונראה לדעתי, דהנה בחג השבועות כתיב ושמחת לפני ד' אלקיך, מה שאין כן בחג הסוכות כתיב (שם יד) ושמחת בחגך. ולהבין זה נראה לי, על-פי מה שאמרו בגמרא ברכות (ה, א) אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם - אדם מוכר חפץ לחבירו, מוכר עצב ולוקח שמח, אבל הקב"ה אינו כן - נתן להם תורה לישראל ושמח, שנאמר (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. והנה מה שיש להתבונן במאמר הלזה: א' היכן מבואר בכתוב ששמח השי"ת (ועיין רש"י שם). ב' הרי הוא אומר "נתתי לכם", לשון מתנה, ובמתנה קיי"ל אליבא דכולי עלמא, גם בבשר ודם, הנותן - בעיך יפה נותן (בבא בתרא סה, א).

אבל יתפרש הענין כך, דהוקשה לבעל המאמר דהפסוק סותר את עצמו. דהתחיל "כי לקח טוב", והנה לקח היא לשון מכירה, ומסיים "נתתי לכם", לשון מתנה. על-כרחך הפירוש כך, דלעולם היתה התורה לנו דרך מכירה, חלף עבודת אבותינו אברהם יצחק ויעקב, וחלף שסבלנו בכור הברזל במצרים להוציא משם הניצוצין

הקדושים שהיו שקועים במצרים. אבל הקב"ה נתנה להם דרך מתנה כדי שתהיה בעין יפה ובנפש שמחה (וזהו שאמרו במדרש (דברים רבה פ"ח ו) כשניתנה התורה לישראל גם יושרה וצדקתה ניתנה עמה, ולא נשתייר ממנה כלום בשמים, כדכתיב (דברים ל, יב) לא בשמים היא, והכל מטעם שנתנה דרך מתנה בעין יפה). וזהו שאמר הכתוב "כי לקח טוב", דבאמת התורה באה להם דרך לקיחה ומכירה, והנה "נתתי לכם תורת", דרך מתנה, היא בכדי שתהיה בעין יפה ובנפש שמחה.

ובזה יונח לנו גם כן מה דקשה, הא דכתיב במשה (תהילים סה, יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות, והרי כתיב (משלי טו, כז) ושונא מתנות יחיה, והתורה היא (משלי ג, יח) עץ חיים למחזיקים בה. ולפי זה יונח שפיר, דבאמת מכורה היא לנו, אבל הקב"ה נתנה דרך מתנה בעין יפה. ובה אודא נמי טענות המלאכים שטענו (תהילים ח, ב) תנה הודך על השמים, ובאו בטענת ודינא דבר מצרא. אבל כיון שנתן הקב"ה דרך מתנה, הרי במתנה לא שייך דינא דבר מצרא (עיין שולחן ערוך חושן משפט סימן קעה סעיף נד).

ממילא לפי זה, ביום מתן תורתנו - היא שמחת הקב"ה, נתן התורה לישראל - ושמח, וצונו יוצרנו "ושמחת לפני ד' אלקיך", היינו שנשמח בשמחתו ית"ש. מה שאין כן בחג הסוכות נאמר חג הסוכות תעשה גו' ושמחת בחגך, היינו שנשמח בחג שלנו.

בני יששכר מאמר חדש משרי מאמר י' אות כב

בעצרת בעינין נמי לכם

בפסחים (סח, ב): תניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ציוס טוב אלא או אוכל ושומה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, תציו לאכילה ושחיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כמוב אחד אומר (דברים טו, ח) עזרת לד' אלקיך, וכמוב אחד אומר (במדבר כט, לה) עזרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר: או כולו לד' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: חלקהו, תציו לד' וחציו לכם. אמר רבי אלעזר הכל מודים בעזרת דבעינין נמי לכם. מאי טעמא - יום שניתנה בו תורה הוא.

כמציל מזוטו של ים

ידוע דהמגיד של מרן הבית יוסף (מגיד מישרים פרשת בהר) הקשה, דמהראוי היה שלא לאכול בעצרת, כיון דהוא יום החמשים רמז ליובל דרגא דבינה עולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה, עיין שם מה שתירץ. והנה בתלמודא דידן (פסחים סח, ב) אפילו מאן

דסבירא ליה בכל מועדי ד' או כולו לד' או כולו לכם, בעצרת מודו דבעינן נמי לכם, והוא לפלא.

וגם לפי פשוטו יקשה, הנה זאת התורה עיקרה היא תענוג נפשיי, ועל ידה השארת הנפש ברוחניות, מהראוי ביום נתינתה להתעסק רק ברוחניות ולא בגשמיות אכילה ושתייה.

ונראה לפרש על פי מה שכתב מהר"ש פרימו (הביאו הרב הגדול החיד"א זלה"ה) על הקושיא שהקשו, כיון שיעקב ועשו חלקו העולם הזה והעולם הבא ויעקב נטל העולם הבא ועשו העולם-הזה (תנא דבי אליהו זוטא יט), אם כן בני ישראל אינם רשאים ליהנות מן העולם-הזה רק כל מה שהוא בהכרח גדול לצורך החיות, ואיך מצאנו ידינו ורגלינו, כי זה דבר שאי אפשר. ובפרט שבתורה יש לנו הבטחות גדולות על טובות עולם הזה. ותירץ מהר"ש הנ"ל, להיות שתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובהו (שבת פח, א), נמצא ישראל שקבלו את התורה הצילו את כל העולם (שהיה עומד אז בסכנה גדולה), והוה כמציל מזוטו של ים ומשלילותו של נהר - דהוא שלו, ואם-כן הגם שהעולם הזה היה שייך לעשו, כיון דהיה העולם בסכנה גדולה וישראל הצילוה הרי העולם הזה גם כן שלהם, ואין לעשו ולכל האומות שום טענה ומענה גם על העולם הזה, ואדרבה כו', עד כאן דבריו.

ומעתה מה נכבד לפסק הלכה מאמר חז"ל הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, הגם דהוא יום החמשים ורמזו לדרגא דבינה עולם הבא, בעינן נמי לכם, לרמז זה שהרווחנו במעמד הנכבד גם חלק עולם הזה, ואין להאומות שום טענות ומענות גם על הנאת עולם הזה, וכל מה שהצלנו (מן תהו ובהו) לנוהוא ולבנינו עד עולם, אם כן (נחמיה ח, י) אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ז אות יא, חודש ניסן מאמר ג אות ב, מאמרי השנמות מאמר ג אות טו

לאשר מרגישים רוממות קדושת התורה - היו מתבטלין ממש

שמעתי בשם רבינו הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע מצאנו על מה שאמרו רז"ל דבעצרת הכל מודים דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, שמדבר בבעלי נפש שמרגיש קדושת ורוממות נתינת התורה ובוער בנפשו מעלת היום ההוא, ואם לא היה מצוה לאכול ולשתות היו בטלין ממש במציאות, על-כן הוזהרו לכולי-עלמא דבעינן נמי לכם, להחזיק החיות הגשמי גם-כן, בבחינת גחלת קשורה בשלהבת. וזהו שאמרו "מאי טעמא יום שניתנה בו תורה", ופן תתעב נפשו בעיני גשמיות ויתבטל במציאות.

שער יששכר מאמרי חדש תשרי מאמר יום הקדוש אות לב

רק על ידי הנאה גשמית אפשר להקנין - שבין ישראל לד' - לחול

"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם", אדרבה היה צריך להיות יותר החיוב ללמוד כל היום. ויש לומר, דבאמת היאך היה חל קנין וברית התורה לישראל כשהיו באונס, ותירצו דהוי תליוהו וזבין עם השכר. אך האלגזאי הקשה דהא תליוהו וזבין לא הוי זביני רק כשנותן המעות מיד, דאז אגב אונסא וחביבותא דזוזי גמר ומקני, לא כן שכר המצות שהוא מחר לעולם-הבא לקבל שכרן.

ועל-כרחך שצריך הנאה גשמיות מיד בעת קבלת התורה, כדי שעל-ידי-זה יחול הקנין אף באונס. ונמצא בעת קבלת התורה שהיה אז יום-טוב שבועות, ונצטוו מיד במצות שמחת יום-טוב בו ביום, ואז החלו לעשות מיד מצות התורה, נמצא שהלכו מיד לקיים מצות שמחת יום טוב. ובהאי הנאה גשמיות מיד קנו קנין התורה ולא הוי אונס, דהוי תליוהו וזבין בהנאה גשמיות על אתר. משא"כ אם היו בשבועות יכולים לקיים השמחה כולו לד' בתורה ותפלה, על-זה לא שייך תליוהו וזבין דחל הקנין, כיון שאינו הנאה גשמיות. על-כן כולי-עלמא מודי בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, כדי שיוקנה אז לנו התורה על ידי הנאה גשמיות דלכם.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר מודעא רבה לאורייתא אות כא

עיקר עבודת ד' היא בגשמיות

הכל מודים דבעינן נמי לכם - דיום שניתנה בו תורה, וקשה דמה זה טעם, אדרבה מיום שניתנה בו תורה היה ראוי להיות מודה רבי יהושע לרבי אליעזר דיוכל לעשותו כולו לד', בלי אכילה ושתייה, כדי להרבות בתורה ביום ההוא. ויש לפרש על-פי מה שאמרנו (שבת פח. ב) שבקשו מלאכי השרת לקבל התורה, אמר משה כו' משא ומתן יש ביניכם כו' וכן כיוצא ענינים גשמיים, דכל זה שייך בישראל בשר ודם ולא במלאכי השרת. ולכאורה קשה, דהרי גם מלאכי השרת ידעו זאת שאין בהם משא ומתן וגשמיות, אלא ודאי דהם רצו לקבל הפנימיות וסוד המצוה, ולזה הם מוכנים יותר מבשר ודם כמובן. אבל משה הוכיח שהעיקר העבודה וקיום המצוות בגשמיות, שזהו העיקר נחת רוח למעלה, וזה אי אפשר למלאכי השרת.

וכזה יובן דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, כי בשאר יום טוב יש לומר כדברי רבי אליעזר, שאם ירצה יוכל לעשות כולו לד', כיון שהמצוה הוא שמחת יום טוב, ויש אדם שהוא לו לתענוג ושמחת הלב יותר בדברים רוחניים, תורה ותפלה, כל היום כולו ביום-טוב. משא"כ בשבועות, שבזה נצח משה רבינו ע"ה המלאכים, החיוב במצות גשמיות באכילה ושתייה וכיוצא שנוכל לקיים, ואם רוחניים, היינו תורה ותפלה, זהו יוכלו המלאכי השרת לקיים ביותר. על-כן "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם", מצוה לאכול ולשתות בגשמיות, "מאי טעמא יום שניתנה בו תורה", שעל-ידי-זה ניתנה לנו התורה ביום הזה.

לאכול עם המלך

אמרו חז"ל (סוכה נה, ב) הני שבעים פרים [הנקרבים בחג הסוכות] כנגד מי, כנגד שבעים אומות, פר יחידי למה - כנגד אומה יחידה, משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך. ועיין בזוהר (ח"ג רנו, ב ברעיא מהימנא) עה"כ (במדבר כט, לה) וביום השמיני עצרת תהיה לכם פר אחד איל אחד. משל למלך שהזמין אורחים, ולאחר ששלח אותם אמר לבני ביתו, אני ואתם נעשה סעודה קטנה.

ונראה שכל מה שזוכים ישראל להישאר בשמחת תורה לסעודה קטנה עם המלך לבד, הוא בזכות שהם נשארו יחידיים עם המלך בעת קבלת התורה באומרם נעשה ונשמע, ולא כשאר האומות שאמרו אין אנו יכולים לקבל התורה, ובוז נבדלו משאר האומות שאינם מוזמנים לסעודה קטנה של המלך. ולכן "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא". וצ"ב, דלכאורה נותן טעם לסתור, דכיון שהוא יום שניתנה בו תורה, אדרבה, היה מן הראוי שיהיה כולו מוקדש לד'. אכן לפי הנתבאר יש לומר, דהא דבעינן בעצרת "לכם", הוא משום שענינו כענין הסעודה קטנה דשמיני עצרת, בבחינת שאמר המלך לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך. וזהו שאמרו דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי-טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, וכיון שהוא זמן מתן תורתנו זוכים ישראל ביום זה לישוב בסעודה עם המלך.

קונטרסי עולת שבת תשנ"ה - ליל צ' דשנעו

מאכלי חלב בשבועות

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תלד סעיף ג) כתב הרמ"א:
וזהו גין ככל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות...
אוכלים מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר...

נתינת התורה מצד רוב רחמיו חסדי

מנהג אבותינו תורה היא לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, נראה לי הטעם כי חלב רומז לחסד, גוון לבן (עיין פרד"ס שער כג פרק ח), והנהגה להגיד בבוקר חסדך (תהילים צב, ג) ראשי תיבות חל"ב.

והנהגה אקדים מה שכתב הרב התוספות יום טוב במסכת ברכות (פ"ו מ"ג) טעם למה בכרכת התורה אומר המברך ברכו את הוי"ה, ובברכת המזון נברך אלקינו. וכתב, דהנה מזונות שהשי"ת זן ומפרנס אותנו - זה גם כן מצד הדין, שהדין גם כן נותן כיון

שהוא בראנו לכבודו הדין הוא שיוזן אותנו, על כן מברכים נברך אלקינו - שם הדין. מה שאין כן מה שנתן לנו את תורתו - זהו מצד החסד הגמור והרחמים, כי גברו חסדיו עלינו להודיע לבריותיו ולגלות להם מסטירין דיליה, על כן מברכים ברכו את הוי"ה - שם החסד והרחמים, עד כאן דברי הרב הנ"ל בקצת תוספת ביאור. והנה נראה לי, דלבעבור זה ביום מתן תורתנו אוכלים מאכלי חלב, רמז לחסד.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ד אות ה

הדם נעכר ונעשה חלב

כתב המגן אברהם (שולחן ערוך אורח חיים שם סק"ו): מצאתי כתוב הטעם, דאיתא בזוהר (ח"ג צו, א) שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המיטהרת מנדתה, וידוע (נדה ט, א) שדם נעכר ונעשה חלב [ולכך מינקת מסולקת דמים], והיינו מדין לרחמים, ומנהג אבותינו תורה הוא.

ותמה על זה הפרי מגדים (באשל אברהם שם) דהא אנן לא קיי"ל כרבי מאיר שהדם נעכר ונעשה חלב, אלא כהטעם שאיבריה מתפרקין, ואם-כן חלב לאו מחמת דם קאתי, והניחו בצ"ע.

ויש ליישב ברמז הענין, שרק על-ידי קבלת התורה על נפשנו ובכל אברינו וגידנו במסירת נפש, כמו שאמרו בירושלמי מהיכן זכו ישראל לקריאת-שמע - משעת מתן תורה, היינו מסירת נפש דקריאת-שמע, שהוא כמו מסירת נפש דמתן תורה בבחינת נפשם יצאה בדברו. ובזה מרומז שעל-ידי שאברינו מתפרקין במסירת נפש, בחינת כנסת ישראל דוגמת אשה המטהרת מדם נדתה ולידתה לבעלה, בבחינת כל עצמותי גוי. ועל-ידי-זה נמתקו כל הדינים של ספירת העומר, בבחינת דם נעכר ונעשה חלב בחג השבועות הקדוש הזה.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הנכורים אות נו

ישראל הוכרחו לאכול אז רק מאכלי חלב

נודע בספרים הק' (עיין אמרי פנחס אות שטו) הטעם שאוכלים מאכלי חלב בשבועות, משום שבעת נתינת התורה נאסר להם בשר נחירה, בשר נבילה שלא נשחטה וטריפה וכיוצא, ובבואם ממתן תורה, שהיה ביום השבת שלכולי-עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו, ב), ועדיין לא יכלו לזבוח ולאכול, לא היה להם מה לאכול בכשרות רק מאכלי חלב שהיה מוכנים, ולזכר זה אנו אוכלים מאכלי חלב ביום מתן תורה, עכת"ד.

אמנם באמת לא יתקבל על הלב כלל כי קודם מתן תורה אז בבואם להר סיני בשלו ואכלו נבילות וטריפות. הגם כי לא נצטוו אז, וגם במרה לא נצטוו על השחיטה (עיין טורי זהב יורה דעה סימן א סק"א). מכל-מקום הרי יסדו בפיסקא דהגדה של פסח "אלו

קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ויתמה כל עובר לכאורה, דאם לא היה נותן התורה אז בהר סיני אם-כן מה זה דיינו אשר קרבנו לפני הר סיני, ומה זה די המעלה. אך כבר תירצו, כי בבואם להר סיני פסקה זוהמתן והשיגו התורה עד שלא ניתנה, כמו האבות הקדושים, על-כן שפיר דיינו בהשגתן התורה, וזהו מעלה גדולה. ואיך יתכן לומר כי בעת השיגו התורה ופסקו זוהמתן - בשלו ואכלו בשר נבילות וטריפות. אלא ודאי שקיימו - בבחינת אינו מצווה ועושה - שחיטה וזביחה, וכמו שנאמר ביוסף (בראשית מג, טז) טבוח טבח והכן, שדרשו רז"ל (חולין צא, א) פרע להם בית השחיטה, וכמקובל להם מאבותם הקדושים. ולפי-זה נסתר טעם הנ"ל שלא מאכלי חלב בשבועות.

אך נראה לי לתקן שיהיו דברי חכמים קיימים גם בטעם הנזכר, דהנה כתבו הפוסקים בטעם שחיטת נכרי שהוא נבילה, אפילו ששחט כהוגן (עיין שולחן ערוך יורה דעה ריש סימן ב, ועיין ט"ז וש"ך ופרי מגדים שם, ובשור"ת מנחת אלעזר ח"א סימן ב), משום שאינו מצוה על הזביחה, וכמו ששחיטת הקוף דפסולה. ולפי-זה שפיר נכון, הגם ששחטו בערב שבת קודם מתן תורה, מכל-מקום לא היו מצווים על כך, ולא הוי שחיטת בר זביחה, על-כן שפיר לא יכלו לאכול מזה אחרי קבלת התורה שנצטווה והיו בר זביחה. והוצרכו לזבוח ביום א' אחר-כך, כשהם מצווים ועושה, וביום השבת קודש שהוא שבועות, בעל כרחך אכלו מאכלי חלב, על-כן שפיר נכון טעם למאכלי חלב בחג הנעלה הזה.

שער יששכר מאמרי חמש סיון מאמר חג הנכורים אות נה

להפוך הגבורות לחסדים

אם תשכיל בכתבי מרן האריז"ל, הנה ראשית צמיחת ישראל בפסח הוא קרבן שעורים, שער"ה הוא השע"ר לד' - ראשית העבודה, הוא ה' גבורות כפולים ב' פעמים מנצפ"ך (בגימטריא קס"ת הסופר (יחזקאל ט, ג) דגבריאל שר הפחד (וזהר ח"ג רעא, ב)), ועם ה' אותיות וכללות ה' אותיות בגימטריא שער"ה. ובשבועות כבר ניתנים הה' חסדים, שהן המה מהכ"ב אצוון בגימטריא חט"ה, עיי"ש.

והנה שער"ה חט"ה, בגימטריא תקצ"ז, הנה הוא בגימטריא ב' פעמים רחמי"ם בהוספת האלף, שעל-ידי האחדות שמתאחדים החסדים עם הגבורות, יתהפכו הכל לרחמים כפולים, כי גם הדם נתהפך לחלב. ומזה מנהג אבותינו תורה הוא לאכול מאכלי חלב בשבועות.

אגרא דכלה דרושים לשבועות רמז, א

צירוף חלב לבשר - סגולה לקבלת התורה

בשעת נתינת התורה בסיני, עמדו המלאכים הקדושים בשמים ואמרו (תהילים ח,

ב) תנה הודך על השמים, והנה רצו לבטלנו מן התורה, והנה המגיד מראשית אחרית פעל ועשה מראש מקדם שבאו המלאכים לבית אברהם והאכילם בשר בחלב, והיה זה לטענה עליהם שאכלו הבשר בחלב בביתו של אברהם ואינם ראויים לתורה כמו שאמרו רז"ל במדרשיהם (שוחר טוב מזמור ס).

והנה מתחילה כתיב (בראשית יח, ז) ואל הבקר רץ אברהם גוי' וימהר לעשות אותו, ושוב נאמר (שם) ויקח חמאה וחלב ובן הבקר גוי', הנה צירף מאכלי חלב אל בן הבקר בכדי שיהיה לסגולה לבניו לקבלת התורה. ועל-כן לזכר זה נוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות.

בני יששכר מאמרי חדש כסלו טבת מאמר ג אות מז

מאכלי חלב בנוסף לבשר

חיוב לאכול בשר בהמה ביום-טוב

הנה שמעתי רבים נוהגים שאוכלים בחג השבועות סעודה אחת מאכלי חלב ואין אוכלים בשר כלל ביום הזה, ואין למנהג זה מקום בדברי הפוסקים, ולפענ"ד מלבד המשמעות מדברי הש"ס חולין (פג, א) שהביא התורת חיים דמשמע מדברי הש"ס דיום עצרת הוא יום טבוח ואכילת בשר אצל כל בני אדם, הנה לא גרע משאר יום טוב דמחיוב לאכול בשר, וכמו שכתוב ביד אפרים (יורה דעה ריש סימן א), והביא ראייה מדברי הש"ס (ביצה י, א) דאם לא ישחוט אתי לממנע משמחת יום טוב, והביא מדברי התוספות (כתובות ה, א) שכתב דבד' פרקים בשנה היו רגילין להרבות בבהמות, עיי"ש.

הן אמת כי בשאגת אריה (סימן סה) העלה דאף שמחת יום טוב בזמן הזה הוא מן התורה מכל-מקום לא הוי החיוב לאכול בשר דוקא רק לעשות השמחה כראוי לו ובמה שנהנה ממנו, עיי"ש באריכות. ואם-כן יש לומר דאם נהנה יותר ממאכלי חלב יכול לאכול מאכלי חלב. ועיין במגן אברהם (אורח חיים סימן תרצו סקט"ו) שכתב להדיא דביום-טוב, אף-על-גב דכתיב ביה שמחה מכל-מקום אין חיוב לאכול בשר רק בזמן שבית המקדש קיים, עיי"ש. אמנם הנה מבואר בים של שלמה (פרק ב דביצה) שכתב וזה לשונו: כי פשיטא דאין שמחה אלא בבשר, דהא שמחת יום טוב הוא הסעודה, ולא נקרא סעודה להיות בו לב טוב ושמח בלי אכילת בשר אלא בזמן שבית המקדש קיים היו אוכלים בשר שלמים. ועיין במגן אברהם (שם סימן תקטט סק"ג) שכתב המגן אברהם בעצמו בשם הרמב"ם דהוי מצוה לאכול בשר ביום-טוב. ודברי המגן אברהם אין סותרין זה את זה, דלא הוי מצוה חיובית רק מצוה לכתחלה.

וזכרתי ימים מקדם כד הוינא תליא, ששמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון הקדוש רשכבה"ג מצאנו זצלה"ה בעל תשובות דברי חיים, שאמר שאין דברי השאגת

אריה מוכרחים, אלא שצריך לאכול ביום טוב בשר בהמה דוקא.

דרכי תשובה סימן פט סקי"ט

בשר בהמה כליל יום-טוב ויומו

והנה שמעתי שיש שאינם רוצים למנוע מלאכול ביום טוב לכבוד יום טוב, ויחכמו בלילה ואוכלים בסעודתם רק מאכלי חלב ובסעודת שחרית אוכלין רק מאכלי בשר, באמרם שבזה יוצאין ידי חובתם לכולי עלמא.

אמנם גם מנהג זה לא יתכן לפענ"ד, דאם כי בשאגת אריה (סימן טו) מבואר דאין חיוב מן התורה בשמחה רק בסעודת שחרית של יום טוב, אבל כליל ראשון של יום טוב לא היה השמחה מן התורה רק מדרבנן עיי"ש, ויש מקום להקל דעל-כל-פנים אין חיוב לאכול בשר דוקא ויכול לקיים סעודת הלילה לענגו ולשמח את עצמו בשאר מאכלים שנהנה מהם. אמנם הנה בשערי תשובה (סימן תקכ"ט סק"ב) הביא מדברי המגן אברהם (סימן תקמ"ו סק"ד) שגם בלילה הראשונה של יום טוב הוי החיוב שמחה מדאורייתא עיי"ש, ולפי האמור גם בלילה הוי מצוה לאכול בשר דוקא.

דרכי תשובה סימן פט סקי"ט

שלא לבטל מנהג אכילת גבינה

ראיתי בספר תורת חיים בחולין (פג, א סוף ד"ה וערב עצרת) שהעלה כיון דמבואר בש"ס (שם) דעצרת הוא יום טבוח שנוהגים לאכול בשר דוקא, ולכל הטעמים צריך למיכל נמי בישראל בעצרת, וגם אם אוכל חלב יצטרך בעל-כרחך לאכול בשר אחר-כך ממילא, ולפי דברי הזהר (ח"ב קכה, א) שאסור לאכול בשר אחר חלבא, עדיף טפי למנוע המנהג של אכילת חלב בשבועות.

ועיין באורח מישור שהתפלא גם כן על השל"ה שכתב במסכת שבועות (פרק ג' מצוה אות טז) דבעצרת, שהמנהג לאכול מאכלי חלב, יש לעשות קינח והדחה היטב ולפסוק בברכת המזון ולהמתין שעה ואחר-כך יאכל בשר, דהלוא זה הוא כמברך ברכת המזון ברכת המזון על מנת לאכול בשר - כיון דמוכרח לאכול בשר ביום טוב כמו שכתב השלם גופיה שם, ואם-כן כשמברך ברכת המזון הוי כמכין עצמו לאכול בשר, דודאי בלאו-הכי לא היה מברך עדיין ברכת המזון. וגם הוי קצת כברכה שאינה צריכה. על-כן עדיף טפי לבטל המנהג הזה, כמו שכתב התורת חיים, ולא יאכל בשבועות מאכלי חלב כלל, עיי"ש.

ואני אומר, כיון שמנהג זה, לאכול מאכלי חלב מאכלי חלב בחג השבועות, הביא מרן הרמ"א, מי הוא אשר יעבור על זה.

ועיין במנח"י (כלל פו סק"ה) ובספרו חק יעקב (באורח חיים סימן תצד סקי"א) שהביא

מנהג זה בשם הכלבו, דכדי לקיים המנהג יש להקל לאכול קודם בשר ואחר כך גבינה, בהמתנה רק שעה אחת, דכיון שמאריכין בתפלה עד חצי יום הוא תאב לאכול, נתעכל המאכל גם בפחות משש שעות, אך יש לחצוץ שיניו, עיי"ש. והנה אם כי אין לנו רשות לסמוך על הכלבו לאכול בשר תחלה ולא להמתין שש שעות בין אכילת גבינה, וכמו שכתב בשו"ת באו"ח שם, רק אוכלים תחילה גבינה ואחר-כך בשר, אבל למנוע המנהג דאכילת גבינה, בודאי אינו נכון.

דרכי משונה סימן פט סקי"ט

להקדים סעודת חלב כסעודת ארעי

נכון לפני ביותר המנהג שקבלתי מרבתי ומאבותי הקדושים נ"ע, לאכול המאכלי חלב בעצרת רק בדרך סעודת ארעי, ומברכים ברכה אחרונה, וממתינים בערך שעה ויותר, ואוכלין סעודת שחרית בבשר ויין, ויוצאים בזה לכולי-עלמא. רק שצריך לחצוץ את שיניו קודם הסעודה מהגבינה שבין השיניים... וזהו המנהג המובחר לפענ"ד, ובוה יוצא ידי חובתו לכולי-עלמא.

דרכי משונה סימן פט סקי"ט

עשבים ואילנות

המנהג להעמיד אילנות

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תלד סעיף ג): ונהגין לטעום עשבים בשבועות צ"ה והנמים, זכר לשמחת מן חורה.

מקור עתיק

מנהג העולם היה מאז להעמיד אילנות בשבועות בבתים ובבתי כנסיות, ויש מעמידים בבית הכנסת כמו יער של אילנות. ומקורו נראה לי רמוז בזהר הק' (ח"ג צו, א) וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לד' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם (במדבר כח, כו), רבי שמעון פתח (דברי הימים א טו, לג) אז ירננו עצי היער מלפני ד', עיי"ש שכתוב בסוד האילן וע"ץ חיים בשבועות. על-כן זהו רומז המנהג של האילנות, וכעין יער, במה שהתחיל בעצי היער.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הבכורים אות מח

שושנה אחת של ורד

מנהג ישראל תורה היא להכין שושנת ורדים ושאר עשבי בשמים בחג השבועות, וכס מעטרין בהם את התורה, הוא לדעתי על-פי המדרש (ויקרא רבה פכ"ג ג): "משל למלך שהיה לו פרדס נטוע שורה של תאנים ושל גפנים ושל רמונים ושל תפוחים, ומסר לאריס והלך לו. לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה, ומצאו מלא חוחין ודרדרין. הביא קצצים לקוצו, והציץ באותן החוחין וראה בו שושנה אחת של ורד, נטלה והריח בה ושבת נפשו עליה. אמר המלך בשביל שושנה זו ינצל כל הפרדס. כך כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל תורה, לאחר כ"ו דורות הציץ הקב"ה בעולמו לידע מה עשה, ומצא מלא מים במים, דור אנוש מים במים, דור המבול מים במים, דור הפלגה מים במים, והביא קצצים לקוצו. ראה בו שושנה אחת של ורד - אלו ישראל, ונטלה והריחה בשעה שנתן להם עשרת הדברות, ושבת נפשו עליו בשעה שאמרו נעשה ונשמע. אמר הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס, בזכות תורה וישראל ינצל העולם.

הרי שלך לפניך, יש ידים ורגלים למנהגן של ישראל לעטר התורה בשושנים וורדים ביום מתן תורתנו.

בני יששכר מאמרי חדש מאמר 7 אות 1

דבר שהנשמה נהנית

בחטאו של אדם הראשון נפגמו כל החושים חוץ מן חוש הריח שלא נפגם כל-כך, כיון שכל החושים נזכרו אצל החטא (בראשית ג, ו) "ותרא האשה גו', ותקח גו' ותאכל ותתן גו' ויאכל גו' וישמעו גו' ויאמר גו'", אבל חוש הריח לא נזכר. על-כן נתגשמו כל החושים, חוץ מן חוש הריח שהוא רוחני והוא דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף (ברכות מג, ב). והנה ידוע (זהר ח"ב קסט, א) דבשעת מתן תורה ניתקן לגמרי חטא האדם ופסקה זוהמתן של ישראל, ושבו כל החושים שנתגשמו להיות רוחניים, ועלתה על כולנה חוש הריח שלא נתפגם לכתחילה כל-כך.

ואתה תבחר ותקרב, ותבין ביותר מנהג ישראל תורה היא להכין שושנים ועשבים בשמים ביום מתן תורתנו.

בני יששכר מאמרי חדש מאמר 7 אות 2

אין עוד להעמיד אילנות

חוק העמים

כעת מנהגינו בזה כשב ואל תעשה ברוב קהלות חסידים ואנשי מעשה, וכמו כן

בספר מעשה רב מנהגי הגר"א ז"ל, למנוע מזה, מאחר שאינו מדינא, ועכשיו חוק העמים הוא.

שער יששכר מאמרי חודש סיון מאמר חג הזכורים אות מת

מגילת רות

קריאת מגילת רות בשבועות

הרמ"א (שולחן ערוך אורח חיים סימן תל סעיף ט) כותב:
ונוהגין לומר רות בשבועות בשולחן.

חיבור תורה שבכתב עם תורה שבעל-פה

טעם למה קורין מגלת רות בחג העצרת יום מתן תורתנו, והנה אומר לך, זהו שכתב הרמ"ז בענין רות שלקחה כל הניצוצים הקדושים אשר היה בערפה (כן הוא בדברי תלמידי האריז"ל). וכתב הוא ז"ל, דהנה בשמואל (ב כא, טז) קורא אותה הכתוב הרפה, והנה מקדם ערפה שמה, ונחסר משמה ס"ה מנין אדנ"י, לרמוז דהקדושה שבה נחסר מאתה והלכה לרות, עד כאן דבריו.

ונראה לפרש על פי הפסוק (במדבר יד, יז) ועתה יגדל נא כח אדנ"י כאשר דבר"ת - גימטריא רו"ת, הוא כוח אדנ"י היינו המילוי (שאותן האותיות הם בכוח באותיות העיקרים), כזה: ל"ף ל"ת ו"ן ו"ד, הכל בגימטריא דבר"ת רו"ת. והנה רות כשלקחה מספר ס"ה (אדנ"י) מן ערפ"ה, נשלם שם אדנ"י במליואו וטובו תרע"א דמלכא, ונשלם בה מלכות (אדנ"י) דינ"א דמלכותא, מלכות פה ותורה שבעל פי קרינן לה. על כן רו"ת בגימטריא דבר"ת (הדברו בפה), דבר מלך שלטון (קהלת ח, ד).
וזהו שאומרים מגלת רות בשבועות, לחבר תורה שבכתב עם תורה זבעל-פה.

בני יששכר מאמרי חודש סיון מאמר ח אות א

תורה שבעל-פה ביום של תורה שבכתב

אטעים לך עוד מילתא בטעמא לקריאת המגילה הזאת, מגלת רות בחג העצרת, עיין בספר קדושת לוי (לשבועות), ועיין בספר תבואות שור (בכור שור בבא בתרא יד. ב) כתב, דהנה קיי"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ג) דוד המלך נפטר בעצרת, וקיי"ל (ראש השנה יא, א)

דהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום, ואם כן ודאי נולד דוד גם כן בעצרת, על כן קורין השתלשלות יחוסו בעצרת הוא יום הולדו, עד כאן דבריו.

והנה אף על פי כן טעמא בעי מה לנו לזה שנולד בעצרת, וכי קרינן תולדות כל הצדשיקים ביום הולדת אותם. ונראה לפרש דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג ד, ב) תור"ה דא תורה שבכתב, תור"ר דא תורה שבעל-פה. תור"ר הוא רות, מילוי אדנ"י, בסוד הכתוב ועתה יגדל נא כח אדנ"י כאשר דבר"ת, כוח אדנ"י, היינו המילוי שהוא בכוח באותיות, כאשר דבר"ת, היינו שהוא בגימטריא דבר"ת (מנין תור"ר רות), סוד תורה שבעל-פה בדיבור. והדיבור הוא במלכות, דבר מלך שלטון, ואליהו אמר (תיקוני זהר יז, א) מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה, אם כן סוד מלכות בית דוד הוא סוד תורה שבעל פה, יצא מן רות, תור"ר מילוי אדנ"י, דינא דמלכותא, סוד דברת דיבור.

על כן נולד דוד, סוד תורה שבעל-פה בשבועות ביום מתן תורה שבכתב, לקשר תורה שבכתב עם תורה שבעל-פה יחודא שלים. על כן קורין מגלת רות תור"ר, תורנן שבעל פה ביום תת תורה שבכתב.

בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ח אות ב

ליתן שכר לגומלי חסד

קוראים מגילת רות בשבועות. ויש ליתן טעם בזה, כי התורה היא "תורת חסד", כמו שנאמר (משלי לא, כו) "תורת חסד על לשונה". והוא ע"ד שנאמר (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד.

ואפשר לפרש בזה המדרש (שמו"ר פכ"ח א) שבשעת שעלה משה למרום לקבל התורה, בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה. עשה בו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר (תהלים סח, יט) לקחת מתנות באדם, ואין אדם האמור כאן אלא אברהם שנאמר (יהושע יד, טו) האדם הגדול בענקים. ויל"פ, דכיון שמה ד' דורש ממך היא "עשות משפט ואהבת חסד", על כן נתנה התורה הקדושה רק בזכות אברהם עמוד החסד, אשר נקרא "אדם הגדול" (כי מדת הגדול"ה היא חסד). וכן אמרו חז"ל (פסחים קיח, א) ולמה נקרא שמו "הלל הגדול", מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם, ומחלק מזונות לכל בריה. היינו משפיע חסדים.

ולכן בשעת מתן תורה, שהיא תורת חסד, "צר קלסטירין פניו של משה דומה לאברהם ואמר למלאכים אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", ובעולם העליון הרי לא שייך לעשות חסד כפשוטו, שהרי (שבת קנ"ג א) כלום חסד לבית המלך, וכיון שכן בהכרח שיינתן תורה על הארץ.

וכדי לעורר מדה זו, קוראים רות בשבועות. שהרי עה"כ (רות א, ח) "יעש ד' עמכם חסד", אמרו חז"ל (מדרי"ר פ"ב יד) מגלת רות אין בה לא טמאה ולא טהרה ולא אסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שכר לגומלי חסדים. וכן דרשו (שם פ"א ד) למה נענש אלימלך על שהפיל לבן של ישראל עליהם כו', שהיה שרוי במדינה והיו בני המדינה סבורין עליו ואומרים שאם יבואו שני בצורת והוא יכול לספק את המדינה עשר שנים מזון כו', וכשבאו שני רעבון אמר עכשיו כל ישראל מסבבין פתחי, זה בקופתו וזה בקופתו, עמד וברח לו מפניהם, הה"ד (שם א, א) וילך איש מבית לחם יהודה.

ובזה יש לפרש מה שאמרה נעמי (שם א, כא) אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ד' למה תקראנה לי נעמי. היינו שאמרה "אני" מלאה הלכתי, שכל כולי הייתי מלאה רק ב"אני", לחשוב רק על עצמי, ולא על אחרים כלל, וחששתי פן "כל ישראל מסבבין פתחי", ולכן "ריקם השיבני ד'".

וזה ענין רות שבאה לתקן חטא נעמי. ולכן אמר לה (שם ב, יב) "שלם ד' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ד' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו, היינו שבאת לקבל עליה לחסות תחת כנפי השכינה, שהיא עשיית מעשה חסד כהשכינה, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה הי"ז) שהמשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים דומה לשכינה. ובעצרת שהוא יום פטירת דוד המלך, מדת מלכות היא השכינה, צריכים כל ישראל לקבל עליהם מדה זו.

קונטרסי עולת שנת תשנ"ז - נעילת חג השבועות

דוקא ביום ב'

דייקא ביום שהוסיף משה מדעתו

לכן קורין ביום ב' דשבועות מגילת רות, שהוא גם כן ענין קבלת התורה, שנתגיירה רות כמבואר בפוסקים בזה, על-כן אתה הרא"ת לדעת עולה רות. לכן יש לומר קורין רות יום שני דייקא, שהוא ז' סיון, על-ידי שהוסיף משה יום אחד מדעתו. וזהו אתה הרא"ת לדעתו.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הנכורים אות לג

כאותו שנה חל שבועות ביום ז' סיון

קורין רות ביום ב' דשבועות, ועיין הטעם בבכור שור ומובא בשערי תשובה (סימן תצד סק"ו) בו נפטר דוד המלך, כמו שאמרו בעצרת מת, והקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, ואם-כן ו נולד, עיי"ש. אמנם קשה לכאורה, דהא על-כל-פנים בארץ ישראל לא היה אז רק יום-טוב א'

בשבועות, וזהו יום ו' כמו עתה. אולם יש לומר כיון דאז כשהיו מקדשין על פי הראיה בזמן פטירת דוד, היה פטירתו בעל-כרחך כנראה ביום ז' בסיון, על-כן היה עצרת וגם שבת, וכיון דביאהר-צייט חשבינן לימי החדש ולא לפי ימי הספירה וכיוצא, על כן שפיר קורין רות ביום ז' בסיון, שהוא זמן הילולא פטירת דוד מלכינו, ובו ביום נולד, ובמהרה בימינו יבוא ויגאלנו.

שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הזכורים אות 57